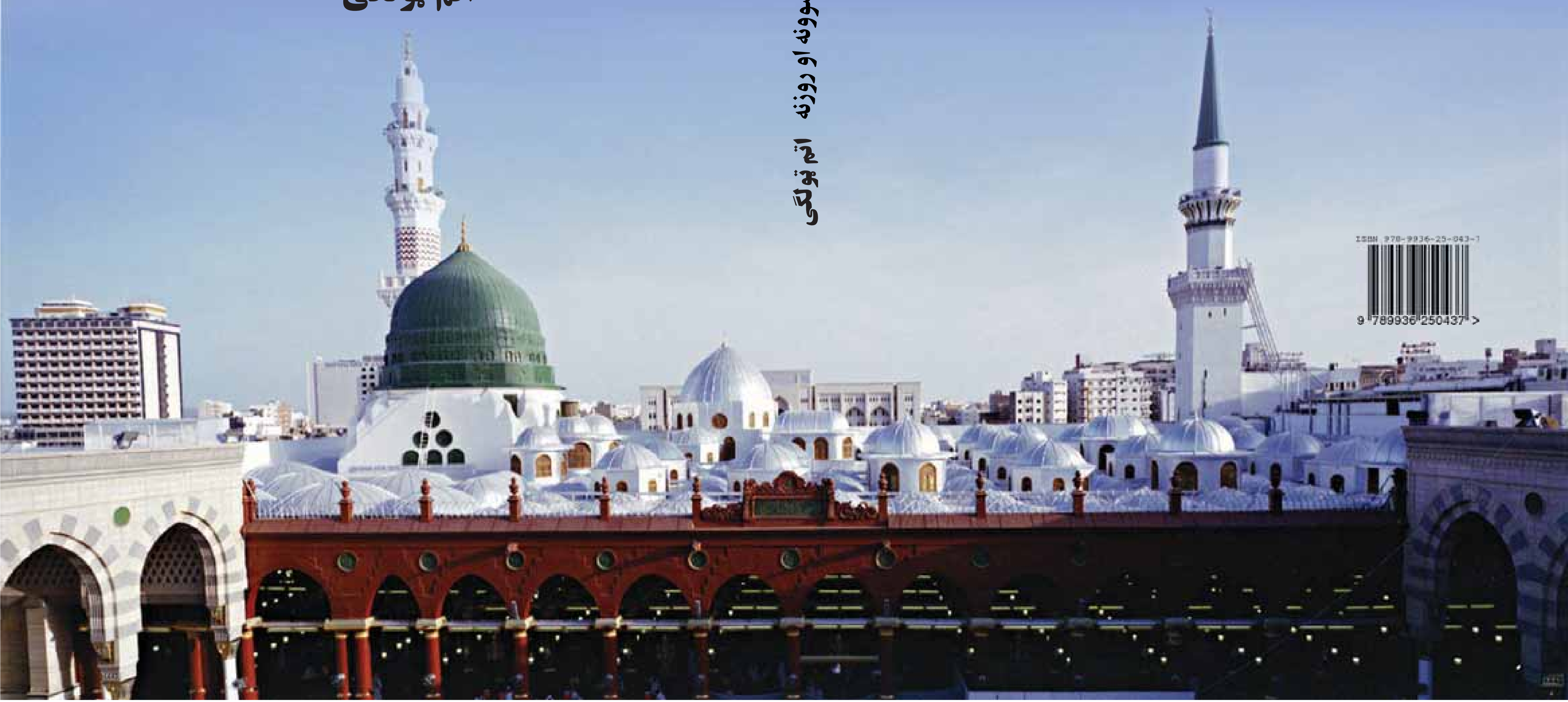

د پوهنې وزارت

د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف عمومي رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

١٣٩٠ اسلامي ښوونه او روزنه اتم ټولگی

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري،
په بازار کې یې اخیستنه او خرڅونه په کلکه منع ده.
له سرغړوونکو سره قانوني چلند کیږي.

ISBN 978-9936-25-043-7

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو
د تالیف عمومي ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

لیکوالان:

نعمت الله محمودي.
حبيب الله فوزي.
مولوي عبد الصبور عربي.
فضل الله نیازی
رقيب الله ابراهيمي.

علمی او مسلکی اډیټوران:

- دکتور محمد یوسف نیازی
- نورالله صافی
- محمد آصف کوچی
- فیض محمد عثمانی
- قیام الدین کشاف

د ديني، سياسي او فرهنگي کميټه:

دکتور محمد یوسف نیازي
حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار.

د څارنې کمېټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساينس مرکز معين.
- دکتور شېرعلي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول.
- د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر گلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس.

کمپوز:

رقيب الله ابراهيمي

ډيزاين:

عنايت الله غفاری

ฅ

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پاميريان، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ايماق، هم پشه يان
دا هيواد به تل ځليږي — لکه لمر پر شنه اسمان
په سينه کې د اسيا به — لکه زړه وي جاويدان
نوم د حق مو دی رهبر — وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

ګرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د معاصر علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤولیت په ریښتوني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، دوطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

لړلیک

لومړی لوست	د ونو کینولو او کښت کرلو ارزښت	۱
دویم لوست	په پلورلو کې رښتیا ویل	۵
دریم لوست	دګاونډي حقوق	۹
څلورم لوست	ګاونډي ته د تکلیف رسولو ګناه	۱۲
پنځم لوست	کینه لویه ګناه ده	۱۵
شپږم لوست	د مور او پلار حقوق	۱۸
اووم لوست	د مور حق	۲۱
اتم لوست	په اسلامي شریعت کې معاملات	۲٤
نهم لوست	د بیعې فقهي اصطلاحات	۲٦
لسم لوست	د بیعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه	۲۸
یوولسم لوست	د بیعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه	۳۱
دولسم لوست	بیعه	۳۳
دیارلسم لوست	د بیعې شرطونه	۳۵
څوارلسم لوست	د بیعې ډولونه	۳۹
پنځه لسم لوست	د بیعې د ډولونو دوام	٤۱
شپاړسم لوست	خیار شرط (د خیار شرط تعریف او احکام ئې)	٤۳
اوولسم لوست	خیار رؤیت	٤٥
اتلسم لوست	خیار عیب	٤۷
نولسم لوست	منعه شوې بیعې (باطله بیعه)	٤۹
شلم لوست	ښکاره بلنه	٥۱
یوویشتم لوست	د حق دعوت له اوریدو څخه د مکې مکرمې د زایرینو منع کول	٥٤
دوه ویشتم لوست	د مخالفینو لخوا د دعوت د خپریدو مخنیوی	٥۷
درویشتم لوست	ابوطالب ته د قریشو د پلاوي لیږدول	٥۹
څلرویشتم لوست	د حبشې په لور هجرت	٦۲
پنځه ویشتم لوست	د حبشې د مهاجرینو پر خلاف د قریشو دسیسه	٦٥
شپږویشتم لوست	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	٦۹

اوويشتم لوست	د عمر رضي الله عنه مسلمانيدل	۷۱
اته ويشتم لوست	هر اړخيز پرېکون	۷۵
نهه ويشتم لوست	د غم کال (عام الحزن)	۷۹
دېرشم لوست	طايف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصيل	۸۱
يو دېرشم لوست	د عقبې لومړنۍ بيعت	۸۵
دوه دېرشم لوست	د عقبې دويم بيعت	۸۹
درې دېرشم لوست	ظلم تورتم او تيارې دي	۹۳
څلور دېرشم لوست	د نرم خوی فضيلت	۹۵
پنځه دېرشم لوست	زغم او حوصله	۹۸
شپږدېرشم لوست	بدخويونه	۱۰۱
اوه دېرشم لوست	د تېر لوست د حديث شريف پاتې برخه	۱۰۵
اته دېرشم لوست	نيشه يي توکي	۱۰۷
نهه دېرشم لوست	فاسده بيعه	۱۱۰
څلوېښتم لوست	مکروهه بيعه	۱۱۲
يو څلوېښتم لوست	اقاله	۱۱۵
دوه څلوېښتم لوست	د مرابحې بيعه	۱۱۷
درې څلوېښتم لوست	د توليې بيعه	۱۱۹
څلور څلوېښتم لوست	ربا (سود)	۱۲۱
پنځه څلوېښتم لوست	قرض	۱۲۳
شپږ څلوېښتم لوست	د صرف بيعه	۱۲۶
اوه څلوېښتم لوست	د سلم بيعه	۱۲۸
اته څلوېښتم لوست	رهن (گروي)	۱۳۱
نهه څلوېښتم لوست	اجاره	۱۳٤

لومړی لوست

د ونو کېنولو او کښت کرلو ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِك رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ مُسْلِم يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلَ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ» متفق عليه

د راوي پېژندنه:

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس رضي الله عنه او د پلار نوم يې مالک انصاري دی د پيغمبر ﷺ په کورکې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر ﷺ خدمت کړی دی، د فقهاو او مجتهدينو اصحابو له جملې څخه ګڼل کېږي پيغمبر ﷺ ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کريم ﷺ څخه زيات احاديث راويت کړي دي. نوموړی د هجرت په ۹۳ کال د بصرې په ښار کې وفات شوی دی.

د کلمو معنا:

١. يَغْرِسُ: ونې کېنوي
٢. غَرْسًا: کېنول
٣. يَزْرَعُ: کښت کري
٤. طَيْرٌ: الوتونکی مرغه
٥. بَهِيمَةٌ: څاروی

د حدیث شریف معنا:

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: څوک چې ونې کینوي او یا کښت وکړي او بیا له دغې ونې او کښت څخه مرغه یا انسان او یا څاروی وخوري په رښتیا چې دغه ټول ورته صدقه ګرځي او ثواب یې ورکول کېږي.

د حدیث شریف حکمت:

د زیات شمیر ژوو ژوند کرهڼې او زراعت پورې تړلی دی، او بې له شکه هر ډول کرهڼه او زراعت د انسان په پاینښت او د هغه د ژوند د چاپیریال په ښکلا کې اغیزه لري. هوا صافوي، د سیلابونو او زلزلو په وړاندې څمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه اوزرغونوي، ضرر رسونکې ګازونه لکه کاربن دای اکساید جذبوی او اکسیجن تولیدوي.
هر ډول میوې دانې چې زموږ د لومړنیو اړتیاو څخه دي د کرکیلې له لارې په لاس راځي کرکیلې ته پا ملرنې او له ځمکو څخه لازموګټو پورته کولو په نړۍ کې بې شمیره تمدونونه زیږولي دي.
او نن هم چې کومو هېوادونو کرهڼې او مالدارۍ ته شا کړې د لوږې له خطر او د ژوند د چاپېریال د ککړتیا او د سیلابونو او د ځمکو د ښویدلو له ګواښ سره مخامخ دي څرنګه چې کرنه او د فضا شینوالی د تمدن له اړینو بیلګو څخه دي نولدې امله د پیغمبرﷺ په تعلیماتو کې ځانګړی مقام لري.

فعالیت

زده کوونکي دې په ډلیزه توګه د ونو کښینولو د ګټو په اړه بحث وکړي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. د چاپېریال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپېریال هماغه دی چې خورا سمسور وي ښکلې اوبه او پاکه هوا ولري او د ټولو ساکښو د ژوندکولو لپاره چې یو د بل د ژوند د اړتیاوو پوره کونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپېریال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسورتیا ته یې ځانګړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښېنولو ارزښت: نیالګیو کښېنولو او کرنې ته پاملرنه د موجوده معاصرې زمانې غوښتنه نه ده بلکې اسلام لا له پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړین کار ته ځانګړې پاملرنه کړې او د اسلام له پیل څخه یې ورباندې ټینګار کړی دی.

۳. د کرنې اهمیت: کرنه د ژوند د تامین او د لوږې او بې کارۍ سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلګه ده څکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم مسلمانانو ته ځانګړې دستورونه ورکړي تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ساتلو هڅه یې وکړي.

۴. نورو ته د خیر رسول: مسلمانان باید داسې کارونه وکړي چې خیر یې یوازې بندګانو ته نه بلکه ټولو ساکښو ته ورسیږي او لدې لارې د ثواب مستحق وګرځي.

۵. د غذایي توکو برابرول ثواب لري: څرنګه چې یو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري همدارنګه د یو الوتونکي او یا ژوي له پاره یې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښېنول او کرنه داسې یوه صدقه ده چې تر څو ونه او یا کښت موجود وي، کرونکي لپاره به یې ثواب وي.

فعالیت

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپېریال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

ارزونه

۱. د حدیث شریف راوي معرفي کړئ.
۲. د حدیث شریف لنډه معنا بیان کړئ.
۳. د حدیث شریف ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

۱. د غه حدیث له معنا سره حفظ کړئ.
۲. د چاپېریال خرابولو د ضررونو په باره کې یوه لنډه مقاله ولیکئ.

دويم لوست

په پلورلو کې رښتيا ويل

عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ مَرَّ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بطَعَام وَقَدْ حَسَّنَهُ صَاحِبُهُ فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيه فإذا طَعَامٌ رَديءٌ فقال ((بِعْ هَذَا عَلَى حِدَةٍ وَهَذَا عَلَى حِدَةٍ فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)). متفق عليه.

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف راوي عبدالله رضي الله عنه د حضرت عمر بن خطاب رضي الله عنه زوی د قريشو له قبيلې څخه دی. په کوچنيوالي کې يې ايمان راوړ او له خپل پلار سره يې مدينې منورې ته هجرت وکړ د فقهاوو او علماء اصحابو له جملې څخه دی.

د کلماتو معنا:

۱.	حَسَّنَهُ:	ښائسته کړی يې و
۲.	رَدِيءٌ:	خراب
۳.	بِعْ:	وپلوره
٤.	فَمَنْ غَشَّنَا:	څوک چې له موږ سره دوکه وکړي
٥.	فَلَيْسَ مِنَّا:	له موږ څخه نه دی.

د حدیث شریف معنا:

د عبدالله ابن عمرؓ څخه روایت دی چې یوه ورځ پیغمبرﷺ د غلې د پلورونکي تر څنګ تیریده پلورونکي (ښې او وچې دانې د درمند له پاسه او د خلکو مخې ته اچولې وې ولې لمدې او خرابې دانې یې ترې لاندې کړې وې) پیغمبرﷺ خپل لاس مبارک ورلاندې کړ ویې لیدل چې لمدې اوخرابې دانې یې لاندې پټې کړې دي نو ورته یې وفرمایل:

ښه غله بیله او خرابه بیله وپلوره او پوه شه چې څوک مونږ ته دوکه راکوي له مونږ (مسلمانانو) څخه نه دی.

د حدیث شریف حکمت:

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوکه کول او خلک غولول له هغو ناوړو خویونو څخه دي چې د خلکو ترمنځ د دښمنی تخم شیندي د اړیکو د خرابوالي او جګړو لامل ګرځي او د بې باورۍ فضا را منځ ته کوي.

د وګړو مال، وخت او ابرو ته خورا زیان اړوي اقتصادي چارې کمزورې کوي د راکړې ورکړې اخلاق او د سوداګرۍ کار او بار خرابوي.

او که چیرې له صداقت څخه کار واخستل شي او سوداګران ښه سامان را وارد کړي او د خپل مال د عیب په ښکاره کولو یې په مناسب قیمت وپلوري نو الله تعالي به یې د خپلو بندګانو په زړونو کې ګران او په ځان او مال کې برکت واچوي، خلک به د دوکې، فریب او زیان منی له تشویشه خلاص شي او په یو بل به د باور او اعتماد په فضا کې ژوند وکړي.

فعالیت

په معاملاتو او سوداګرۍ کې دوکه او فریب څنګه منځ ته راځي؟

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د بازار کنترول**: لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نږدي چې د چل، دوکې او فرېب له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو سپېڅلتیا**: هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې ښه او بد جنس جلا وپلوري او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فریب او دوکه بد ګڼل**: اسلام چې د عدالت، انصاف، ریښتینولۍ او امانتدارۍ د ین دی له فریبکار او هغه انسان څخه چې ټولنیزې اړیکې خرابوي او د دښمنیو لامل ګرځي دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملې څخه نه بولي او دا اعلانوي چې خلک دې د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. **پر شفافیت او ریښتینولۍ ولاړ اقتصاد**:

د ټولنې اقتصاد هغه وخت ښه پرمختګ کولای شي چې د مالونو تبادله اوګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول د انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي اوکوم لوری چې دوکه یې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي.

له دې امله لازم دي چې د ټولنې ټول وګړي د دوکې او فرېب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فریب له ضررونو څخه خبر کړي.

ارزونه

١. د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ژوند په لنډ ډول بیان کړئ.

٢. دوکه په ټولنه کې کومې ناوړه پایلې رامنځته کوي؟ واضح یې کړئ.

٣. د حدیث شریف له ګټو څخه درې ګټې ولیکئ.

٤. لاندې کلمې معنا کړئ.

أ. حَسَّنَهُ

ب. فَأَدْخَلَ يَدَهُ

ج. فَمَنْ غَشَّنَا

کورنۍ دنده

١. د غه عبارت حفظ کړئ (فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)

٢. د لاندې عنوانونو څخه یو عنوان غوره او د هغه په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي:

آ- په معاملو کې د فریبکارۍ ضررونه.

ب- په ټولنیز ژوند کې د دوکې ضررونه.

ج- په ازموینه کې دوکه (نقل) کول.

دريم لوست

د ګاونډي حقوق

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (مَازَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُوَرِّثُهُ.) متفق عليه

د راوي پېژندنه:

په وړاندېني لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١. مَازَالَ: تل.
٢. الْجَار: ګاونډی
٣. ظَنَنْتُ: ګومان مې وکړ.

د حديث شريف معنا:

له حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: تل به جبرئيل عليه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته د ګاونډي په هکله توصيه کوله ترديې چې ما فکر وکړ چې په ميراث کې به ورته برخه ورکړي (يعني د يو چا له مړيني وروسته به يې ګاونډی هم د نورو وارثانو په څېر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

د حدیث شریف حکمت:

انسان په خپل ژوند کې د مور، پلار، اولادونو او دوستانو څخه سربېره د ګاونډیو سره هم ځانګړې اړیکې لري د دغو اړیکو ښه والی او بد والی په اخلاقو باندې زیاته اغیزه لري.

تر ټولو لومړی هغه څوک چې په غم او ښادۍ کې زمونږ پر شاوخوا را ټولیږي هغه ګاونډیان دي: که د چا اړیکې د خپلو ګاونډیانو سره نیکې وي له ډېرو خواو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو او فضایلو څخه به ګټه اخلي.

او د ګاونډیانو سره د اړیکو د خرېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او یو د بل له لیدلو څخه به کرکه کوي او ډېر ژر به یې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي.

له ګاونډیو سره د اړیکو ښه والی په خپلو کې د حقوقو د رعایت کولو پورې تړاو لري بناءً پیغمبر ﷺ په دې او نورو ډېرو احادیثو کې د ګاونډي مقام او منزلت په خورا تاکیدي اسلوب سره بیان کړی دی.

فعالیت

څرنګه کولی شو د خپلو ګاونډیانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ییز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د وارث پر ځای د ګاونډي دریدل**: ګاونډی هغه چا ته وایي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسېږي، اسلام د ګاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده چې ګاونډی سره د دې چې میراث نشي وړای خو د ټولنیزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې میراث وړي برابر دی.

۲. **د ګاونډي پر حقوقو زیات ټینګار**: د اسلام ګران پیغمبر ﷺ فرمایي: جبرئیل علیه السلام د الله تعالی په امر ما ته تل د ګاونډي په حق کې توصیه او لارښوونه کوله.

۳. **له جبرئیل علیه السلام سره د پیغمبر ﷺ اړیکې**: جبرئیل علیه السلام د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پیغمبر ﷺ ته به یې وحې راوړله، او د دیني کارونو په زده کړه کې یې د پیغمبر ﷺ ملګرتیا کوله.

۴. **ګاونډي ته د هر ډول تکلیف له رسولو څخه ځان ساتل**: که چېرې انسان د ګاونډي سره مرسته نشي کولای نو لږ تر لږه ګاونډي ته له ضرر رسولو څخه باید ډډه وکړي، په بل حدیث

شریف کې راغلي دي: (هغه کس کامل مسلمان نه دی چې د هغه ګاونډی د ده له ضرر څخه په امن کې نه وي).

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

۱. مَازَالَ
۲. یُوصِینِي
۳. ظَنَنْتُ
۴. سَیُوَرِّثُهُ

۲. د حدیث شریف اجمالي معنا ووایاست.

۳. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

۱. د پورتني لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.

۲. د لاندې موضوعاتو څخه په یوه موضوع کې یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

آ- دګاونډي حقوق.

ب- ګاونډي ته د ضرر رسولو ډولونه.

ج- ګاونډي ته د ضرر نه رسولو څرنګوالی.

ګاونډي ته د تکلیف رسولو ګناه

عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللهِ لَا يُؤْمِنُ قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللهِ وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: شَرُّهُ.)) مسند احمد

د راوي پيژندنه:

نوم يې عبدالرحمن د صخر دوسي زوی او په ابوهريرهﷺ باندې شهرت لري.
د هجرت په اووم کال يې مديني ته تشريف راوړ او د رسول اللهﷺ ملتيا يې غوره کړه پيغمبرﷺ ورته د احاديثو د حفظ د عا وکړه، چې له برکته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمېر احاديث له رسول اللهﷺ څخه روايت کړي دي او د هجرت په ۷۵ کال وفات شو.

د کلماتو معنا:

١–لَا يُؤْمِنُ: د پوره ايمان خاوند کيداي نشي.
٢–الْجَارُ: ګاونډی.
٣–بَوَائِقَهُ: د هغه له ضرر څخه.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابوهریره‌رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی په الله تعالی قسم چې مؤمن نه دی.
ورته وویل شول، څوک؟ یا رسول الله. پیغمبرﷺ وویل: هغه څوک چې ګاونډی یې له شر څخه په امان کې نه وي.

د حدیث شریف حکمت:

ټولنه د وګړو، کورنیو، کلیو او ښارونو څخه جوړیږي، که چېرې د کورنیو او کلیو وګړي ټولنیز آداب مراعات کړي او کوښښ وکړي چې هېڅ‌ګاه ته یې کوم ضرر ونه رسېږي په ځانګړې ډول هغه چا چې ورسره ګاونډیتوب لري که هغه د کور او کلي ګاونډی وي او که د دفتر یا د کار د ځای ځکه چې دغه ټول ګاونډیان شمېرل کېږي په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پیداکېږي او که چېرې پیدا هم شي ډېر زر حل کېږي، په همدې بناء د اسلام مقدس دین د ګاونډي احترام لازم ګرځولی دی او هغه ته یې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حدیث شریف ګټې:

۱. ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه او حرام کار دی، ځکه چې پیغمبرﷺ پدې هکله سخت وعید فرمایلی دی او د زیات ټینګار په خاطر یې د الله تعالی په پاک نوم درې ځلې قسم یاد کړ او ویې فرمایل: ((وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ...)) چې داګاونډي ته د ضرر رسولو د ګناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره لدې چې د (لَا يُؤْمِنُ) عبارت بېخي د مسلمان څخه د ایمان نفې کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د ګناه په کولو کافر و نه ګڼي علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ایمان خاوند نه دی). بیا هم د حدیث شریف د نص څخه څرګنده معلومېږي چې ګاونډي ته ضرر رسول خورا لویه ګناه ده.

۲. نورو ته د دې ګناه د لوی والي بیانول: ځینې خلک چې د دې ګناه له لوی والي څخه خبر نه وي، ګاونډیانو ته په ضرر رسولو کې کومه ځانګړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي چې د دې ګناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاګه او بیان کړل شي، او که چېرې خلک د دې ګناه له لوی والي څخه خبر شي نو ارو مرو به ورڅخه ډډه وکړي.

فعالیت

په ټولګي کې په ګروپي شکل ګاونډي ته د ضرر او تکلیف رسولو ځیني مثالونه ووایاست.

ارزونه

۱- د حدیث شریف راوي څوک دی؟ په لنډ ډول یې څرګند کړئ.
۲- دګاونډیو ځیني حقوق بیان کړئ.
۳- لاندې کلمې معنا کړئ.
أ- لَا يُؤْمِنُ:
ب- الْجَارُ:
ج- بَوَائِقَهُ:

کورنۍ دنده

کوم شیان دګاونډي د ضرر او تکلیف لامل ګرځي پدې اړه پنځه کرښې مقاله ولیکئ.

پنځم لوست

کینه لویه ګناه ده

عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ.) رواه ابو اډؤد.

د راوي پېژندنه:

دغه روای په وړاندې لوست کې پېژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

۱–الْحَسَدَ:	له نورو څخه د نعمت د زوال هیله.
۲–إِيَّاكُمْ:	ځان وساتي.
۳–يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ:	ښېګڼې خوري (له منځه يې وړي).
٤–الْحَطَبَ:	لرګي.

د حدیث شریف معنا:

له ابوهریرهؓ څخه روایت دی چې نبي کریمﷺ وفرمایل: د کینې له بیمارۍ څخه ځان وساتئ ځکه چې کینه کول د سرې نیک عمل خوی (داسې له منځه وړي) لکه اور چې لرګي سوزوي او له منځه یې وړي.

د حدیث شریف حکمت:

د اسلام سپیڅلي دین مسلمانانو ته په مینې، ورورګلوۍ، مرستې او یووالي امر کړی دی. او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل ګرځي منع کړي دي.

دا چې کینه او حسد د بدګومانۍ، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی پیغمبرﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمایلې ده.

حسد څه ته وايي:

حسد دا دی چې یو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو یې د خدای احسان نه لوریږي.

غبطه څه ته وايي:

غبطه دې ته وايي چې یو څوک د نورو د نعمت په څیر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه غواړي چې دا یو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضررونه:

آ- حسد مینه، وروګلوي او ښېګڼې چې ایماني غوښتنې دي له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل ګرځي.

ب- حسد د حسد کونکي د زړه ناولتیا څرګندوي ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته یې خوښوي نورو ته یې نه خوښوي.

ج- حسد انسان نا ارامه وي، ځکه چې حسد کونکی همیشه په دې اندیښنه کې وي چې هغه فلانی ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دي راکړل شوي، هغه تل د نورو د هوساینې او د ځان د محرومتیا سوچونه کوي.

فعالیت

د حسد او کینې ځینې نور ضررونه په ګوته کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د حسد حرام والی: پیغمبرﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړې ده.
۲- حسد نیکي له منځه وړي: حسد برسېره پردې چې لویه ګناه ده د حسد کونکي نورې نیکۍ هم له منځه وړي.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:
أ. إِيَّاكُمْ:
ب. يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ:
ج. الْحَطَبَ:
۲- حسد تعریف او له غبطې سره یې توپیر واضح کړئ.
۳- د حسد ضررونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو ، قال : قال رسول الله صلي الله عليه وسلم : «رِضَا اللهِ فِيْ رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» رواه البيهقي في شعب الايمان

د راوي پيژندنه:

دغه لوی او جليل القدر صحابي عبد الله بن عمروبن العاص رضی الله تعالی عنه دی، نسب يې له نبي كريم صلی الله عليه وسلم سره په كعب بن لؤي كې يو ځای كيږي.
دغه صحابي عالم، د قرآن كريم قاري او د احاديثو د حافظانو له جملې څخه دی، زيات شمېر احاديث يې روايت كړي دي، او د هجرت په (٦٥) كال وفات شو.

د كلماتو معنا:

رِضَا اللّٰه:	د الله تعالی خوښي.
سَخَطُ اللّٰه:	د الله تعالی قهر او غوسه

د حدیث شریف معنا:

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالی عنه څخه روایت دی چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښی او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتې ده.

د حدیث شریف حکمت:

الله تعالی د انسانانو حقیقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زیاتې ستونزې ګالي، دوې شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خوړو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربیې د چاپېریال د برابرولو په هڅه کې وي، لدې امله د الله تعالی په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی، او په ډېرو ځایونو کې یې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره یو ځای ذکر کړی دی، همدا راز رسول اللهﷺ پدې حدیث شریف کې هم د الله تعالی له حقوقو څخه چې یو یې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار د حقونو سره یو ځای ذکر کړی دي، ان تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول یې د الله تعالی د حق پر ځای کول ګڼلي دي.

د مور او پلار سره نیکي کول:

له مور او پلار سره نیکي باید د دوې په ژوند او هم د دوې له مرګ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي اولادونه مکلف دي چې له دوی سره په نیکی، مهربانی، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوړوالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوې اطاعت وکړي، د دوی غوښتنې پر نفلي عبادتونو مخکې کړي، او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسيږ، د دوی د اړتیاو په پوره کولو کې له هر ډول کوښښ څخه دریغ ونه کړئ، دوی دواړه پر ښځه او اولادونو وړاندې وګڼئ، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړئ چې دوی یې توان نه لري، دوی ته فریاد ونه کړئ، په نامه سره یې یاد نه کړئ، د دوی له مرګ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړئ، که دوی له چا سره وعده کړې وي هغه باید سرته ورسوئ او د دوستانو او خپلوانو عزت یې وکړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱- د مور او پلار د خوښی د تر لاسه کولو فرضیت: څرنګه چې د الله تعالی خوښي د مور او پلار په خوښی پورې تړلې ده او د الله تعالی خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله یوه ورځ یو تن صحابي غوښتل چې په جهاد کې ګډون وکړي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمایل: (آیا مور او پلار دې ژوندي دي؟

صحابي وويل: هو. نبي كريمﷺ ورته وفرمايل: (ولاړ شه د هغوي خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دى).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والى: څرنګه چې د الله تعالى غوسه کول حرام دي او د الله تعالى غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دي.

۳- نيکمرغي او بريالیتوب: د مور او پلار خوښي د نېکمرغي او بريالیتوب، او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختی او ناکامی لامل ګرځي.

فعالیت

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښي او هغه کارونه چې د دوې د غوسې لامل ګرځي په فردي او يا ډله ييز ډول بيان کړئ.

ارزونه

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. الْوَالِدَيْنِ:

ب. رِضَا:

ج. سَخَطِ:

۲- اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولې دومره ټینګار کړی دی؟

۳- آيا له مور او پلار سره نيکي کول يوازې د دوی تر ژوند پورې تړلې ده؟

کورنۍ دنده

دغه عبارت « رِضَا اللَّهِ فِيْ رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللَّهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ » له معنى سره حفظ کړئ.

مور، څرنګه کولای شو د مور او پلار خوښي تر لاسه کړو؟ پدې اړه يوه مقاله وليکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

اووم لوست

د مورحق

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي قَالَ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أُمُّكَ قَالَ ثُمَّ مَنْ قَالَ ثُمَّ أَبُوكَ.) متفق عليه

د راوي پيژندنه:

د راوي پيژندنه مخکې ذکر شوې ده.

د کلماتو معنا:

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ: تر ټولو خلکو ډېر د استحقاق خاوند څوک دی.

بِحُسْنِ صَحَابَتِي: زما د ملګرتيا او نيک چلند.

د حدیث شریف معنا:

له ابو هریرة رضی الله تعالی څخه روایت دی چې یو سړی نبي کریم صلی الله علیه وسلم ته راغی او عرض یې وکړ: پر ما باندې څوک د زیات خدمت او ښه چلند حقدار دی؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: ستا مور. بیا هغه سړي پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. بیا هغه پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: ستا مور. هغه سړي بیا پوښتنه وکړه: بیا څوک؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم وفریل: بیا ستا پلار.

د حدیث شریف حکمت:

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډېرې لویې قرباني ورکوي، له همدې امله مو په پورتني حدیث شریف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زیات خدمت او ښه چلند حقداره مورده.

تر ټولو لوی تکلیفونه چې مور یې د خپل اولاد په وړاندې ګالي عبارت دي له:

۱-د حمل تکلیفونه: مور د حمل په وخت کې ډېر جسمي او رواني تکلیفونه ګالي، او د خپل بدن د هډوکو او وینې شیره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲-د ولادت تکلیفونه: چې د ولادت تکلیفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳-د تي د شیدو ورکولو د وخت تکلیفونه: مور د خپلو غوښو او هډوکو زیښنل شوي څیزونه خپل ماشوم ته د شیدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندې له ټولو خلکو ډېره مهربانه وي د هغه سره مینه کوي په خدمت یې نه ستړې کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي، او دې ته سترګې په لاره وي چې ماشوم یې سالمه وده وکړي.

مور د امیدوارۍ په وخت کې ډېرې زیاتې ستونزې ګالي، د زیږیدنې پر مهال له خطرناکو پړاونو تیریږي، د تي ورکولو او تربیه کولو پر وخت ډېرې ستونزې ګالي او د خپل ماشوم د آرامی لپاره د خپلو ډېرو أرامیو څخه تیریږي، له همدې امله دغه حدیث شریف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زیات او مخکې ذکر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې:

۱-د مور غوره والی او مخکې والی: مور او پلار دواړه په خپل اولاد زیات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلایلو په رڼاکې ډېر زیات حقونه او ځانګړی مقام لري، اولاد باید د مور اطاعت، په هغې باندې شفقت او مهرباني ته زیاته پاملرنه وکړي.

۲-د مور سره په نېکۍ کولو ډېر ټینګار: څکه چې نبي کریمﷺ مور درې ځلې ذکر کړی او په څلورم ځل یې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زیاته د نېکۍ حقداره ده.

ارزونه

۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

مَنْ أَحَقُّ النَّاس:

بِحُسْنِ صَحَابَتِي:

۲- د حدیث شریف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.

۳- نبي کریم صلی الله علیه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټینګار کړی دی؟

کورنۍ دنده

۱- د حدیث شریف معنا حفظ کړئ.

۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه یوه مقاله ولیکي چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

اتم لوست

په اسلامي شریعت کې معاملات[۳]

اسلامي شریعت لکه چې د عقایدو، اخلاقو او عباداتو په هکله ارزښتناکې لارښونې لري، د معاملاتو(راکړې ورکړې) په هکله یې هم ځانګړې احکام او آداب وضع کړې دي، ترڅو خلک خپل معاملات د عدل، ریښتونولی، او له درغلی او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو دشرعي احکامو څخه باخبره وي، روا او ناروا احکام وپیژني، او دا باور تر لاسه کړي چې د اسلامي ادابو او احکامو په پام کې نیولو سره معامله کول اجر او ثواب لري ، او د انسان په مال کې د برکت وسیله ګرځي.

په اسلامي شریعت کې د معاملاتو ځانګړتیاوې:

- د نورو خلکو شتمنیو ته احترام او پر هغو باندې له تېرې نه ځان ساتل.
- دحلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات یوه وسیله ده.
- نیک اخلاق لرل.
- خپله ګټه او د نورو ګټې په پام کې نیول.
- په معامله کې صدق او ریښتینونولي.
- په معامله کې له دروغ ویلو نه ځان ساتل.
- په معامله کې د دواړو اړخونو رضایت.
- په معامله کې وضاحت او بیان.
- له هرې هغه کړنې څخه ډډه کول چې د شخړې لامل ګرځي.
- له ټګی او دوکې څخه ډډه کول.
- له بې عدالتی، سود، ظلم او احتکار څخه ډډه کول.

د تجارت (سوداګرۍ) آداب:

مسلمان سوداګر (تجار) باید لاندې آداب په پام کې ولري:

۱- د پلورلو او پیرودلو په شرعي احکامو پوهیدل.

۲- دهر ډول درغلیو څخه ځان ساتل.

۳ - معاملات د معاملة جمع ده، معاملة په لغت کې راکړې ورکړې ته وایی، او په اصطلاح کې هغه مالي ترونونه دي چې دهغه په مقابل کې عوض اخیستل کیږي. لسان العرب ج ۹/مخ ۱۰٤.

۳- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د ځان او خپل عیال لپاره حلال رزق وګټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.

٤- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.

٥- خپلو دیني فرایضو او واجباتو ته وخت ورکول.

٦- د خپل توان په اندازه له بېوزلو سره مرسته کول.

۷- که د نصاب څښتن وي په خپل وخت د زکات اداکول.

۸- په خپلو تړلو کړنو او خبرو کې رېښتینولي په پام کې نیول.

۹- د تبادلې په وخت کې دخپل جنس عیبونه بیانول.

۱۰- د خلکو ګټې باید په پام کې نیول او د هغه څه د خرڅولو څخه ډډه کول چې خلکو ته په کې زیان رسیږي، لکه مخدره او نیشه یي توکي.

د رېښتیني او امین تاجر غوره والی:

له ابو سعید خدری رضي الله عنه څخه روایت دی چې نبی کریم ﷺ وفرمایل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ}(٤)

ترجمه: رېښتونی او امانت کار تاجر به له نبیانو، صدیقینو، او شهیدانو سره په جنت کې یوځای وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱- په اسلام کې د معاملاتو ځانګړتیاوې بیان کړئ.

۲- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.

۳- د رېښتیني او امین تاجر غوره والی بیان کړئ.

کورنی دنده

ستاسو په نظر یو تاجر باید کوم آداب مراعات کړي ؟ په دې هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ چې د لسو کرښو څخه کمه نه وي.

٤ - المستدرک للحاکم ۲/ ۷

نهم لوست

د بيعې فقهي اصطلاحات

مخکې له دې چې د بيعې مسائل په تفصيل سره وڅيړو، مناسبه ده چې ځينې هغه اصطلاحات چې د بيعې په بحثونو کې تکراريږي وپيژنو، تر څو د مطالبو، او موضوعاتو پوهيدل راته اسان شي.

بَيع:

بيعه: د خرڅوونکي او اخيستونکي په رضايت د يو مال په بل مال بدلولو ته بيعه وايي.

بايع:

بايِع پلورونکي (خرڅوونکي) ته ويل کيږي.

مُشتَري:

مشترِي اخيستونکي ته ويل کيږي.

اِيجَاب:

ايجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (تړون) کولو لپاره ويل کيږي، لکه چې خرڅوونکی داسې ووايي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قبُول:

قبول هغه دويمه خبره ده چې له ايجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ويل کيږي، لکه د پورتني مثال په ځواب کې چې اخيستونکی ووايي: ما په لس افغانۍ واخيست.

عَقد:

په لغت کې تړلو ته وايي او په اصطلاح کې: د هغه اتفاق څخه عبارت دی چې ددو طرفونو تر مينځ د يوه کار د اجراکولو لپاره ترسره کېږي، لکه د بايع او مشتري تر مينځ دبيعې تړون .

مَال:

مال هغه شی دی چې قيمت ولري او د تبادلې او ملکيت قابل وي.

مُتَقوِّم مال:

متقوم مال هغه مال دی چې شرعا قيمت ولري، او ګټه اخيستل ورڅخه روا وي.

مَنْقُول:

منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه یې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه نغدې پیسې، جامې، او داسې نور.

غَیْرِ مَنْقُول (عقارات):

غیر منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه یې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه: کورونه، ځمکې، باغونه، او داسې نور.

فعالیت

د پورتنیو اصطلاحاتو په هکله یو تر بله پوښتنې وکړئ.

ارزونه

لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

آ- ایجاب.

ب- قبول.

ج- منقول مال.

د- متقوم مال.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد د کولو لپاره کېږي ( )

۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوه طرفونو تر منځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي. ( )

۳. بیعه: په ګټو او منافعو د مال بدلولو ته ویل کېږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په لنډه توګه ولیکئ.

۵- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۲۹)

۶- مجلة الاحکام العدلیة - (ج ۱ / ص ۳۱)

د بیعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه

په تیر لوست کې مو ځینې هغه اصطلاحات وپیژندل چې په بیعه کې تکراریږي، ځینې نور پاتې یې نن په دې لوست کې پېژنو.

مبیعه :

هغه جنس ته ویل کیږي چې ثمن د هغې په مقابل کې واقع کیږي ، اوپه بیعه کې اصلي موخه وي.

ثمن :

هغه مال ته ویل کیږي چې د مبیعې په مقابل کې واقع کیږي، او غالبا نقود اوپیسې وي.

نُقُود:

نقود د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو، او سپینو زرو ته ویل کیږي، خو اوس پیسې هم د نقودو په نامه یادیږي کومې چې ددې دواړو په ځای استعمالیږي، لکه بانک نوټونه او فلزي پیسې.

کيْلِي :

کیلي هغه شیان دي چې په پیمانه کولو سره معلومیږي، لکه پترول، اوبه، او داسې نورمایعات.(چې اوس د دې رایج واحد ته لیتر ویل کېږي.)

وزني:

وزني هغه شیان دي چې په وزن کولو (تللو) سره معلومیږي لکه سره زر، سپین زر، غوښه ، د سوځولو لرګي او داسې نور، (چې اوس د دې رایج واحد ګرام او کیلو ګرام دی).

عَددِي:

عددي هغه شیان دي چې اندازه یې په عام ډول په شمارلو سره معلومیږي.

ذرْعِي:

ذرعي هغه شیان دي چې اندازه یې دطول په واسطه معلومیږي ، لکه ټوکرونه.(په اوسنی زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

مشاع:

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه د (فیصدۍ او یا نصف او ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه سهامي شرکتونه، میراثي مالونه چې لاتقسیم شوي نه وي.

مِثلِي:

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازارکې پیداکیږي، او ډیر توپیر سره نلري، لکه غنم، اوربشې، او داسې نور، څکه چې لږ توپیر په قیمت کی ډیر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅیږي، لکه وزني، کیلي او متقاربه عددي شیان.

قِیَمِي:

قیمي هغه شیان دي چې افراد یې په بازارکې سره متفاوت وي، او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري لکه: اسونه، پسونه، غواګانې، او داسې نور.

مُتَقَارِبَه عَدَدِیَّات:

دا هغه شیان دي چې په بازار کې په شمېرلوخرڅیږي، او د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثلیاتو څخه ګڼل کیږي. لکه هګۍ، او چارمغز او داسې نور.

مُتَفَاوِته عَدَدِیَّات:

دا هغه شیان دي چې په شمیرلو سره نه پلورل کیږي، څکه چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې ډیرتوپیر موجود وي، دا ټول له قِیمِیّاتو څخه شمېرل کیږي.لکه : کدو، هندوانه او داسې نور.

فعالیت

د متقاربه عددي شیانو څخه د پنځو، او د متفاوته عددي شیانوڅخه دشپږو نومونه واخلئ.

ارزونه

د لاندې اصطلاحاتو فرق بیان کړئ:

۱. مشاع او غیرمشاع مال.
۲. عددیات متقاربه، او عددیات متفاوته.
۳. مثلي او قیمي.
٤. کیلي او وزني.
۵. ذرعي او عددي.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱- مشاع مال: هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هرشریک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ( )

۲- عددیات متقاربه: هغه د شمیرلو وړ شیان دي چې د افرادو ترمینځ یې په قیمت کې توپیر وي. ( )

۳- مبیعه: هغه شي ته ویل کیږي چې په بیعه کې اصلي مقصود وي( ).

کورنۍ دنده

د درس اصطلاحات په مختصره توګه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

يوولسم لوست

د بيعې د فقهي اصطلاحاتو ادامه

په تيرو دوو لوستونو کې مو ځينې هغه فقهي اصطلاحات وپيژندل چې په بيعه کې تکراريږي، پاتې نور به يې په دې لوست کې وپيژنو.

رُکنُ الْبَيْع:

د بيعې رکن: ايجاب او قبول دی، چې د عقد په صيغه هم ورڅخه تعبير کيږي.

ثمن مسمی:

مسمی ثمن هغه ثمن دی چې دعقد په وخت کې په څرګنده توګه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه دبازار دنرخ مطابق وي، او يا له هغه سره توپير ولري.

قيمت:

قيمت د يوه شي حقيقي ارزښت دی.

تأجيل:

د دَيْن (پور) مُعَلَّقْ کول، او تر معلوم وخته يې ځنډول دی.

تقْسِيْط:

په متعددو قسطونو د يوه مبلغ تسليمول.

دَيْن:

دين (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتيږي (وربه غاړه کيږي)، لکه يوه اندازه پيسې چې څوک د چا څخه پور واخلي.

غَبْن فَاْحِش:

دخپل نرخ څخه په ډېر لوړ نرخ د یوشي خرخولو ته ویل کېږي، لکه د مثال په ډول: چې د یو کیلو گاز مروج قیمت په بازار کې (۳۰) افغانی وي او یو پلورونکی یې په (۵۰) افغانی په چا خرڅ کړي.

ارزونه

آ- لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

۱- ثمن.

۲- قیمت.

۳- تاجیل.

٤- بایع.

٥- مشتري.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱- تقسیط: د دَیْن (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول دي. ( )

۲- دین هغه مال دی چې په ذمه ثابتېږي. ( )

کورنۍ دنده

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۷- مجلة الاحکام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۳)

۸- مجلة الاحکام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۴)

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي چې له يوله بل سره راکړه ورکړه ولري، څو خپلې اړتياوې له دې لارې پوره کړي ، د فقهې کتابونو دغه چارې دبيعې تر عنوان لاندې بيان کړې دي.

د بيعې تعريف:

بيعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ويل کيږي.

بيعه شرعاً: (د بايع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايي.

د بيعې حکم:

دبيعې په نتيجه کې د مشتري ملکيت په مبيعه کې او دبايع ملکيت په ثمن کې ثابتيږي.

د بيعې رکن:

د بيعې رکن، ايجاب او قبول دی.

د بيعې د ترون لياري:

د بيعې ترون په دوو طريقو سره تر سره کيږي:

۱. دخبرو له لارې.

۲. اوکله د عمل او کړنې له لارې.

د خبرو له لارې بيعه کول:

هغه ده چې د ايجاب اوقبول وسيله تر سره شي.

بيعه په فعل سره يا د تعاطی بيعه:

دا بيعه په عملي راکړه ورکړه باندې تر سره کيږي، که څه هم ايجاب او قبول ورسره نه وي، لکه:

دډوډۍ پلورونکي مخ ته يو څوک د ډوډۍ مروج قيمت ږدي او يوه ډوډۍ ورڅخه اخلي.

فعاليت

د لفظ د ويلو په ځای په ورکړې سره دبيعې څو مثالونه ووایاست.او همدارازدبيعې تړون عملا تمثيل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بيان کړئ.

۲. د بيعې حکم څه دی؟

۳. د بيعې رکن څه دی؟ اوپه څه شی بيعه ترسره کيږي؟

لاندی جملی په مناسبو کلمو بشپړې کړئ:

بيعه په لغت کې: ....او شرعاً:..................ته وايي.

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

---

۹ - فقه المعاملات - (ج ۱ / ص ۷)

۱۰ - درر الحکام شرح غرر الاحکام - (ج ۶ / ص ۱۵۱)- تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۰ / ص ۲۲۸)

۱۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۵)- العناية شرح الهداية - (ج ۸ / ص ۳۶۸)

۱۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۷)

د بیعې شرطونه

وروسته له دې چې دبیعې له تعریف او د ترسره کیدلو له څرنګوالی سره آشنا شوو، اوس غواړو چې دبیعې شرطونه وپیژنو، څکه د شرط پاتې کیدل د بیعې د صحت مانع ګرځي، او دشرایطو مراعاتول د شخړو مخنیوې کوي.

شرط په لغت کې: علامې او نښې ته وایې.[۱۳]

په اصطلاح کې: شرط دی ته ویل کیږي چې د هغه د وجود پورې د بل شي وجود تړلی وي، او له هغه څخه پرته نه ترسره کیږي، لکه اودس چې دلمانځه لپاره شرط دی.[۱٤]

د بیعې شرطونه په څلور ډوله دي:

۱. دا نعقاد شرطونه.[۱٥]

۲. د نفاذ شرطونه.[۱٦]

۳. د صحت شرطونه.

٤. د لزوم شرطونه.[۱۷]

لومړی:

(د انعقاد شرطونه) په لاندې ډول دي:

۱. عقد کوونکی باید د عقل او پوهې خاوند وي، نو د لیوني او د ناپوهه کوچني چې دښه اوبد تمیز نه شې کولاې عقد نه صحیح کیږي.

۲. عقد کوونکي باید له یوه کس څخه زیات وي، یعنی په بیعه کې له دواړو اړخونو څخه یو تن عاقد نه شي جوړیدای، چې هم خرڅونکی او هم اخیستونکی اوسي، څکه یو شخص هم قابض (اخیستونکی) او هم ورسپارونکی (خرڅوونکی) نشي کیدلای.[۱۸]

۱۳- العناية شرح الهداية - (۱ / ٤۱٤)

۱٤- رد المحتار - (ج ۳ / ص ۲٤۲)

۱٥- درر الحكام شرح مجلة الاحكام - (۱ / ۹۲)

۱٦- درر الحكام شرح مجلة الاحكام - (۱ / ۹٥)

۱۷- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۹)

۱۸- بدائع الصنائع - (٥ / ۱۳٦)

۳. قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وي او قبول بل شی دا بیعه نه تر سره کیږي، لکه بایع چې ووایي: ما دغه کتاب په لس افغانۍ در باندې خرڅ کړ، او مشتري ووایي: ما هغه قلم په لس افغانۍ درڅخه واخیست.

٤. ایجاب او قبول باید په داسې الفاظوسره وي چې في الحال دعقد د سرته رسولواو د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي پرهغو الفاظو بیعه نه منعقده کیږي. لکه چې ووایي: زه به داقلم په تا باندې خرڅ کړم. او یا داچې اخیستونکي ووایي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.

٥. د متعاقدینو دبیعې دمجلس یو والی: که د متعاقدینو څخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه ترسره کیږي.

٦. د مبیعې شتون: مبیعه باید شتون و لري، له دې امله دهغه شي خرڅول چې موجود نه وي نه ترسره کیږي، لکه دهغې میوې بیعه چې تر اوسه یې ګل نه وي ښکاره کړی.

۷. مبیعه باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله دشرابو، او خنزیر بیعه دمسلمان لپاره نه صحیح کیږي.

۸. مبیعه باید د پلورونکې ملکیت وي.

۹. مبیعه باید د تسلیم کیدلو قابلیت ولري، دهغه شی بیعه نه منعقده کیږي چې بایع یې له تسلیمولو څخه عاجز وي، لکه په هوا کې د یوه مرغه خرڅول.

۱۹- بدائع الصنائع - (٥ / ١٣٥).

۲۰- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ١٥ / ص ٤٣)

فعالیت

زده کوونکي دې په ډلو وېش شي، د بیعې د شرطونو په اړه یو له بل سره دښوونکي په مرسته مباحثه وکړي.

دویم:

د نفاذ شرطونه:

۱.ملکیت یا د ملکیت ولایت: د چا په ملك اومال کې د تصرف حق لرل په دوو طریقو ترلاسه کیدای شي. [21]

آ-د نیابت له لارې: چې دمال یا حق خاوند د ځان پرځای بل څوك وټاکي لکه وکالت.

ب-د شارع له لارې: هغه حق چې د شارع لخوا چاته ورکړشوی وي، لکه د پلارولایت د واړه ځوی په ملك کې.

۲.په مبیعه کې باید له بایع پرته د بل چا حق نه وي. [22]

دریم:

د بیعې د صحت شرطونه:

۱.بیعه باید په مؤقته توګه نه وي، نوکه داسې ووایي: (دغه قلم د یوی ورځې لپاره خرخوم) دغه بیعه نه صحیح کیږي.

۲.مبیعه باید معلومه او مشخصه وي، که بایع ووایي: (له رمې څخه مې یو پسه درباندې خرڅ کړ)، او معلوم یې نکړي، دابیعه صحیح نده، ځکه چې د مجهول شی پلورل د شخړو لامل ګرځي.

۳. قیمت باید معلوم وي، که بایع مشتري ته داسې ووایي: (دا آس مې دربانديې خرڅ کړ په څومره چې ارزښت لري)، اومعلوم یې نکړي، دا بیعه صحیح نه ده.

٤. بیعه باید له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلا ووایي: (دغه کور دربانديې په دې شرط خرخوم چې هغه په کرایه ورنکړې).

٥.بیعه باید په رضایت سره ترسره شوې وي؛ بناء د مُکره (د هغه چا بیعه چې زور ورباندې شوي وي) بیعه فاسده ده.

۲۱- رد المحتار - (۱۰ / ۲٦٥)

۲۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

څلورم:

د بیعې د لزوم شرطونه:

یوه بیعه هغه وخت لازمه کیږي چې په هغې کې خیارونه، لکه: (خیار شرط او خیار رؤیت) نه وي اېښودل شوي، او که اېښودل شوي وي هغه بشپړ شوي وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. دبیعې شرطونه په څو ډوله دي؟ بیان یې کړئ

۲. دبیعې د انعقاد شرطونه ووایاست.

۳. د بیعې د نفاذ شرطونه کوم دي؟

٤. د بیعې د صحت شرطونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۲۳- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۳)- البحر الرائق - (٥ / ۲۸۲)

۲٤- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱٥ / ص ٤۳)

د بيعې ډولونه

بيعه ګڼ ډولونه لري او هرډول يې ځانګړې حکم لري، نو اړينه ده ترڅو بيعه د حکم له پلوه وپيژنو.

د بيعې ډولونه:

بيعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحيحه نا فذه لازمه بيعه[۲۵]:

دا هغه روا بيعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحيحه وي، نه د چا حق ورپورې تړلی وي، او نه په کې له خيارونو څخه کوم خيار موجود وي.

حکم يې: د تړون څخه وروسته سمدلاسه د مشتري ملکيت په کې ثابتيږي.[۲۶]

۲. صحيحه نافذه غير لازمه بيعه:

دا هغه روا بيعه ده چې دکوم چا حق ورپورې تړلی نه وي ، خو يو له خيارونو څخه پکې يو خيار شرط ګرځول شوې وي.

حکم يې: په دې صورت کې مبيعه د بايع (پلورونکي) د ملکيت څخه نه خارجيږي او د مشتري په ملکيت کې نه تر هغه داخليږي تر څو چې خيار شتون ولري، همداراز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحيحه موقوفه بيعه:

دا هغه بيعه ده چې د بل چا حق ورپورې تړلی وي، لکه يو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکيت ثابت کيدل د اصلي مالک د اجازې پورې تړلی دی.[۲۷]

۴. فاسده بيعه:

دا هغه بيعه ده چې د اصل له مخې صحيحه وي خو د صفت له مخې صحيحه نه وي، يعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

---

۲۵ - صحيحه بيعه هغه بيعه ده چې په روا توګه، د ايجاب اوقبول له لارې د مال بدلول په مال ترسره شي، او اثر (ملکيت) يې په مبيعه اوثمن کې څرګند شي.

۲۶- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۹۵)- رد المحتار - (۱۸ / ۱۸۵).

۲۷- شرح المجلة الاتاسي: ۳۴۳- بدائع الصنائع- (۱۱ / ۴۹۴) البحر الرائق - (۱۵ / ۴۸)

د فاسدې بیعې حکم: په مبیعه یا ثمنو کې ملکیت په قبضولو سره ثابتېږي، په دې صورت کې د مبیعې او ثمن په قبض کولو سره ملکیت ثابتېږي، خو متعاقدین هر یو کولای شي چې بیعه فسخه کړي ځو فساد لري او د شخړو مخنیوی وشي، لکه په ثمن کې جهالت ، او یا کوم بل داسې شرط کېښودل چې د بیعې د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بیعه:

دا هغه بیعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې:

آ- د انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د لیوني سړي بیعه ، یا د داسې ماشوم بیعه چې د ښه او بد تمیز ونه لري.

ب- مبیعه مال نه وي، لکه په اوسني زمانه کې د انسان خرڅول.

د باطلې بیعې حکم: په باطله بیعه کې ملکیت نه ثابتېږي.[۲۸]

فعالیت

زده کونکي دې په پنځو ډلو وویشل شي، بیا دې هره ډله د بیعې د لاندې ډولونو صورتونه بیان کړي :

۱- باطله بیعه. ۲ - فاسده بیعه . ۳ – نافذه لازمه بیعه ٤ – نافذه غیر لازمه بیعه. ٥ –موقوفه بیعه.

ارزونه

۱. بیعه څو ډولونه لري؟

۲ .نافذه بیعه کومه بیعه ده؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱. باطله بیعه: دا هغه بیعه ده چې ....

۲ .فاسده بیعه: د اهغه بیعه ده چې ....

کورنۍ دنده

د بیعې انواع او احکام په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۲۸- درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (۲ / ۳۱۰)- الجوهرة النیرة.

پنځلسم لوست

د بيعې د ډولونو دوام

په مخکې درس کې مو بيعه د حکم له پلوه وپيژندله، اوس غواړو چې بيعه د مبيعې او بيا د ثمنو له نظره وپيژنو.

د مبيعې له نظره د بيعې ډولونه:

بيعه د مبيعې له نظره په څلور ډوله ده:

۱ - **مطلقه بيعه**: مطلقه بيعه هغه ده چې بې له کوم قيد څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قيدونه ونه لري، او دا بيعه د جنس خرخول دي په مطلقو ثمنو (لکه سپين زر، سره زر، بانک نوټونه او فلزي پيسې).

دا بيعه د مشهورو بيعو له جملې څخه شميرل کيږي، او له همدې امله ورته (کامله) بيعه ويل کيږي.[۲۹]

۲ - **د صرف بيعه**: دا د نغدو بيعه ده په نغدو باندې، لکه په سرو زرو چې سپين زر، يا په افغانيو کالداري، يا ډالر يا نور څه واخيستل شي.

۳ - **مقايِضه بيعه**: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې، لکه په يوه کمپيوټر چې موټر سايکل واخيستل شي.

۴ - **د سلَم بيعه**: دا بيعه د مؤجل ده په معجل باندې، پدې معنی چې قيمت او پيسې سمدلاسه واخيستل شي، او جنس (مبيعه) څه موده وروسته ورکول کيږي، چې په ثمنوکې په عاجله (سمدلاسه) توګه، او په مثمن (مبيعه) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توګه ملک ثابتيږي.[۳۰]

فعاليت

د بيعې په پورتنيو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او يو د بل سره يې توپير په ګوته کړئ.

د ثمنو له نظره د بيعې ډولونه:

بيعه د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده:

۱ . **مرابحه**: په معلومه ګټه باندې د مال پلورلو ته د مرابحې بيعه وايي.

لکه چې يو سړی ۴۵ کيلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي ، او ووايي چې دغه وړه په ۱۰۰ افغانيو ګټه

۲۹ - تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۳۰ - المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

خرخوي، او بيا يې په ۱۱۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۲.توليه: په خپل سر د يوشی خرخولو ته د توليې بيعه وايي چې نه په کې گټه وي او نه نقصان.

لکه چې يو سړی ٤٥ کيلو اوړه په ۱۰۰۰ افغانيو واخلي، او ووايي چې دغه اوړه په خپل سر خرڅوم، او بيايې په ۱۰۰۰ افغانيو باندې خرڅ کړي.

۳.وضيعه: په معين تاوان باندې د مال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي.

لکه په پورتني مثال کې چې ووايي: زه دغه اوړه په ۱۰۰ افغانيو تاوان خرڅوم ، اوبيا هغه اوړه په ۹۰۰ افغانيو خرڅ کړي.

۴.مساومه: دا هغه بيعه ده چې جانبين په کې په يوه قيمت سره اتفاق وکړي، خو د گټې اونقصان، او يا د اخيستلو د قيمت ذکر پکې د سره نه کوي، چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طريقې راکړه ورکړه کيږي .[31]

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وواياست:

۱- د مبيعې له نظره بيعه په څو قسمه ده؟

۲- د سلم بيعه کومه بيعه ده؟

۳- دثمنو له نظره بيعه په څو ډوله ده؟

٤- د مرابحې بيعه کومه بيعه ده؟

ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱.مقايِضه بيعه: دا د جنس بيعه ده په جنس باندې. ( )

۲.د تولِيې بيعه: په خپل سر د يوه شي خرڅولو ته دتوليې بيعه وايي. ( )

۳.دوضيعې بيعه: په معينه گټه باندې دمال پلورلو ته د وضيعې بيعه وايي. ( )

کورنی دنده

د بيعې اقسام د مبيعې او ثمن په نظر کې نيولو سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۳۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

شپاړلسم لوست

خِيَار

(د خيار شرط تعرِيف، او احكام يې)

په بيعه کې د خلکو د ضرورت له مخې ځينې خيارونه روا ګرځول شوي دي، چې له دې جملې څخه مهم يې خيار شرط، خيار رويت، او خيار عيب دي، غواړو چې په دې لوست کې خيار شرط وپېژنو.

د خيار شرط تعريف:

په لغت کې: خيار اسم مصدردى چې (خوښولو، ټاکلو او واک لرلو) ته وايي.

په اصطلاح کې: خيارشرط هغه واک او اختيار دى چې يو جانب او يا دواړه لورې يې د يوې معلومې مودې لپاره د بيعې د منلو او يا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.

البته خيار شرط هغه وخت ثابتيږي چې دعقد په وخت کې يې ذکر وشي او جانبين پرې اتفاق وکړي.

د رواوالي حکمت يې:

خيار د خلکو د ضرورت او اړتيا له مخې رواشوى دى، څو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونيول شي. [۳۲]

د خيار شرط حکم:

په شريعت کې خيار شرط ايښودل جائز دي، او تر هغه د اختيار د خاوند مال د هغه له ملکيت څخه نه خارجيږي اود مقابل لورى په ملک کې نه داخليږي تر څو خيار شرط شتون ولري. [۳۳]

فعاليت

زده کوونکي دې د خيار دګټو او د مشروعيت په حکمت بحث وکړي.

۳۲- الفقه الإسلامي وآدلته - (ج ٤ / ص ٦٠٣)- العناية شرح الهداية - (٨ / ٤٤٦)

۳۳- درر الحكام في شرح مجلة الاحكام - (ج ١ / ص ٢٠٨)- الفقه الحنفي و ادلته ٢ - ٣٠- العناية - (٨ /

د خیارشرط موده:

د امام ابوحنیفه رحمه الله په نظر بایع او مشتري کولای شي د دریو ورځو، او یا له دریو ورځو څخه کم خیار شرط کیږدي، خوله درې ورځوڅخه زیات وخت جواز نه لري، او امام ابویوسف، او امام محمد رحمهما الله وایي: که چیرته یې یوه معلومه موده شرط کړې وي ولو که هغه له دریو ورځو څخه زیاته هم وي جوازلري.

د خیار شرط ساقط کیدل او له منځه تلل:

په لاندې امورو سره خیار شرط ساقطیږي:

۱.کله چې د خیارشرط خاوند خپل اختیار له منځه یوسي، لکه چې ووایی: ما خپل اختیار باطل کړ، بیعه می قبوله ده او وربانديې راضی یم.

۲. د خیار د خاوند لخوا داسې کړه تر سره کول چې د خیار په له مینځه وړلو او د بیعې په قبلولو دلالت وکړي، لکه په کورکې اوسیدل، یا د بل میشته کول، یا د هغه خرڅول.

۳.د ضرورت له مخې د اختیار له منځه تلل، لکه د اختیار د خاوند مړینه.[٣٤]

٤.د خیار د مودې پای ته رسیدل.

په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه:

۱.د عقد فسخه کول به د خیارشرط په موده کې وي، ځکه که په دې موده کې د خیار خاوند عقد فسخه نه کړي پهدې صورت کې عقد لازمیږي.

۲.دوهم طرف به د عقد په فسخه کولو باندې خبر وي.[٣٥]

ارزونه

۱. له خیار شرط څخه مطلب څه دی؟

۲. د خیار شرط کله ساقطیږي؟

۳. د خیار شرط موده څومره ده؟

٤. په خیار شرط باندې د بیعې د فسخه کولو شرطونه کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خیار شرط په هکله یوه مقاله ولیکئ چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

٣٤- الفقه الإسلامي وآدلته - (٦١٢/٤) بحواله البدائع: ٢٦٧/٥-٢٧٢، المبسوط: ٤٢/١٣-٤٤، فتح القدير: ١١٧- ١٢٥، الدر المختار: ٥٢/٤، ٥٧.

٣٥- الفقه الإسلامي وآدلته - (٤ / ٦١١) بحواله البدائع: ٢٧٣/٥، تبيين الحقائق: ١٨/٤.

اوولسم لوست

خيار رؤيت

په تير لوست كې مو خيارشرط وپيژاند، په دې لوست كې غواړو خيار رويت وپيژنو.

خيار رؤيت:

رؤيت په لغت كې: ليدلو ته وايي.

او په اصطلاح كې: د مال د ليدلو په وخت كې مشتري ته د بيعې د منلو او نه منلو واك ته خيار رؤيت وايي.

البته خيارروؤيت هغه وخت ثابتيږي چې مشتري دا خيستلو په وخت كې مال نه وي ليدلى.

د خيار رؤيت د ثبوت وخت:

مشتري چې مال ويني په همدې وخت كې ورته اختيار ثابتيږي، له هغه څخه مخكې ورته اختيار نه شته، حتى كه مشتري مخكې له ليدلو بيعه قبوله كړي بياهم بيعه نه لازميږي، او خيارهم نه ساقطيږي.

د خياررؤيت حكم:

مشتري د مال د ليدلو په وخت كې اختيار لري چې بيعه فسخه كړي او يا يې قبوله كړي.[٣٦]

د خيار رؤيت احكام:

١.كه د خياررؤيت خاوند هغه شى خرڅ كړي چې ليدلى يې نه دى، نو خپل اختيار له لاسه وركوي.

٢.څوك چې د خيار رؤيت خاوند وي او مړ شي، خيار يې باطل ګرځي، او ورثو ته يې نه انتقاليږي.[٣٧]

٣.خيار رؤيت معين وخت نه لري، تر هغه پورې په خپل حال پاتې كيږي تر څو چې يې باطلوونكى او د منځه وړونكى سبب پيدا نه شي.

---

٣٦ - تحفة الفقهاء - (ج ٢ / ص ٨٢)

٣٧ - الكتاب - فقه حنفي - (ج ١ / ص ١٨٧)

٤.د وکیل لیدل کټ مټ د مشتري د لیدلو په څېر وي، نوکوم شی چې ووینې هغه بیرته نشي ګرځولای مګردا چې کوم عیب ولري.

٥.که چاکوم شی پخوا لیدلی وي او بیا یې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نوکه هغه شی پخپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې خیار ورته نشته، اوکه په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی و په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.[38]

فعالیت

د خیار رؤیت ګټې په انفرادي او یاګروپي توګه بیان کړئ.

ارزونه

١.خیار رؤیت څه ته ویل کیږي؟

٢.خیار رؤیت کله ثابتیږي؟

٣.د خیار رؤیت حکم څه دی؟

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

١.د خیار رؤیت خاوند چې مړ شي خیار یې باطلیږي. ( )

٢.خیار رؤیت موقت ندی، او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کیږي چې باطلوونکی یې نه وي پیداشوی. ( )

٣.د وکیل لیدل د مشتري د لیدلو په څېر نه دي. ( )

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

٣٨ - العناية شرح الهداية - (ج ٩ / ص ٤)

خیارعیب

له خیار شرط، اوخیار رؤیت د پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خیارعیب وپیژنو.

دخیارعیب تعریف:

دمشتري (اخیستونکي) هغه خیارته ویل کېږي چې له املهیې عیبجن مال (مبیع) بېرته بایع (دمال خڅښتن) ته ردکولای شي.[39]

د مشروعیت حکمت یې:

بایع او مشتري یو پر بل دا حق لري، چې یو بل ته سالم او له عیب څخه پاك مال ورکړي، اوکه یو بل ته عیب جن شی ورکړي نو شریعت ورته ددې اختیار ورکوي چې مال یې بېرته ور رد کړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه وربانديې لازم نه شي چې هغه ته پکې تاوان وي.[40]

د عیب پټول:

په حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي: (مسلمان د مسلمان وروردی، اومسلمان ته دا روا نه ده چې پخپل ورور باندې عیبجن شی وپلوري، مګر دا چې د هغه عیب ورپه ګوته کړي).

او فرمایي: (که بایع او مشتري په بیعه کې صداقت وکړي او حقیقت بیان کړي؛ پدې بیعه کې به یې برکت واچول شي، اوکه دروغ ووایي او عیب یې پټ کړي نو د بیعې برکت به یې له منځه ولاړ شي).[41]

د خیار عیب حکم:

د متعاقدینو هر یو اړخ چې په مبیعه یا ثمنو کې په عیب خبر شي کولای شي چې هغه شی بېرته رد کړي.

د خیار عیب د ثبوت شرطونه:

۱. عیب باید مخکې له عقد څخه موجود وي. که چېرې عیب له تسلیمولو اوسپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پیداشي، په دې صورت کې د خیارعیب واك نه لري.

۲. دهغه عیب په هکله مشتري اویا بایع ته د خیار عیب واك ورکول کیږي چې د عقد اوقبض په وخت کې په هغه عیب خبر نه وي، اوکه چیرې د عقد او یا قبض په وخت کې وربانديې خبروي نو بیا ورته خیار نه شته. ځکه په هغه وخت کې دی دلالتاً وربانديې راضي و.

۳. مشتري باید د عقد پروخت کې له عیبونو څخه ابرا نه وي کړي، خوکه چیرې یې دعیب سره مبیعه قبوله کړې وه بیا مشتري ته خیار نه شته، ځکه چې په دې حالت کې دی پخپله خپل حق له منځه وړی دی.[42]

---

۳۹ - البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۳۹۸)

۴۰ - العنایة شرح الهدایة.

۴۱ - تبیین الحقائق - (ج ۱۰ / ص ۳۶۵)- رَوَاهُ اْبنُ مَاجَهْ- والحاکم والطبراني وآحمد .

د خیارعیب احکام:

۱. که چیرې مشتري په بیعه کې له عیب څخه خبر شي نودی اختیارلري:

که غواړي مبیعه واخلي نو په ټولو ثمنو (یاد شوي قیمت) به یې اخلي، د عیب په صورت کې مبیعه ردکولای هم شي، خو دا حق نلري چې مبیعه وساتي او د عیب په مقابل کې د بایع څخه تاوان وغواړي، مګر دا چې مقابل لوری یې ورسره ومني.[٤٣]

۲. که چیرته مبیعه د مشتري په لاس کې عیبجنه شي، او بیا وروسته په هغه عیب هم خبر شي چې له بایع سره د موجودیت په وخت کې وو، نو مشتري دا حق لري چې له بایع څخه د عیب د نقصان غوښتنه وکړي، اومال دې بېرته نه ورکوي، مګر دا چې بایع له عیب سره په بیرته ردولو راضي وي.

فعالیت

شاکر له ذبیح الله څخه یو موټر واخیست او د دې موټر ماشین په هره اونی کې یو لیتر موبلایل کموي، نو شاکر دعوه کوي چې دا عیب دی او ذبیح الله منکر دی نو د دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. خیارعیب تعریف کړئ.

۲. د مشروعیت حکمت یې څه دی؟

۳. څه شی عیب بلل کیږي؟

٤. د خیارعیب د ثبوت شرطونه کوم دي؟

ب- د صحیح جملو په وړاندې دا (√) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:

۱. کله چې مشتري په اخیستل شوي مال کې عیب پیدا کړي، اختیار لري، که خوښه یې وه د ټولو پیسو په مقابل کې یې دې قبول کړي او که خوښه یې نه وه بېرته دې یې رد کړي، خو د ساتلو سره د نقصان د غوښتلو حق نه لري. ( )

۲. که مال د مشتري په لاس کې عیبجن شي او بیا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بایع په وړاندې بل عیب هم موجود و، مشتري کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ( )

کورنی دنده

د خیار عیب په هکله یوه مقاله ولیکئ.

٤٢ - الفقه الإسلامي وآدلته - (ج ٤ / ص ٦١٥)

٤٣ - العنایة شرح الهدایة - (ج ٩ / ص ٢٧)

منعه شوي بيعې
(باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحيحی او روا بيعې مو وپيژندلې، غواړو منعه شوې او ناروا بيعې هم وپيژنو،
ناروابيعې په درې ډوله دي: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف:

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.[٤٤]

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د ليوني او يا د واړه ماشوم بيعه، او يا دا چې مبيعه مال نه وي، لکه دخنزير د غوښې پلورل .[٤٥]

حکم يې:

په دې بيعه باندې ملکيت نه ثابتيږي. که مشتري (اخيستونکی) مبيعه يې قبض کړې وي او يا يې نه وي قبض کړې.[٤٦]

د باطلې بيعې د احکامو توضيح:

• هرهغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړي هغه باطلوونکی دی لکه په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.[٤٧]

• د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبيعه يې وګرځوي، دا بيعه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.

• په پيسوباندې د غيرمتقوم مال لکه د خنزير او شرابو اخيستل باطله بيعه ده، ځکه مقصد په بيعه کې د مبيعې ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخيستل کيږي.[٤٨]

• د لا مالکه شي پلورل باطله بيعه ده، لکه د بحر په اوبوکې د ماهي پلورل، اويا لکه په هوا کې د مرغه پلورل.[٤٩]

---

٤٤ - البحر الرائق (ج١٦/ ص٣٠) تبيين الحقائق (١٠/ ص٤٢٣). مختار الصحاح - (١ / ٧٣)
٤٥- درر الحکام في شرح مجلة الاحکام - (ج ١ / ص ٢٠١) - تبيين الحقائق (١١/ ص٥٦).
٤٦- مجلة الاحکام ٧٣ . رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٢٤١)
٤٧ - درر الحکام - (ج ٦ / ص ٢٤٩)- العناية شرح الهداية - (ج ٩ / ص ٩٠). البحر الرائق ٢١\١٦)
٤٨-هداية : ٣\٥٣- مجمع الانهر - (ج ٥ / ص ٢٤٣). رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٢٢٧)
٤٩- مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ٥ / ص ٢٤١)

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. باطله بیعه تعریف کړئ.

۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟

۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

کورنۍ دنده

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

شلم لوست

ښکاره بلنه

د ښکاره بلنې پیل:

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلې توان یې پیدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دین او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې اورېدلې او ځینې مسلمانان د خپل دین په خاطر زورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرګنده او ښکاره بڼه پیل شوه او لاندې آیت نازل شو.

((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ)) الشعراء ۲۱٤

ژباړه: او خپل نږدې خپلوان (د الله ﷻ له عذابه څخه) وویروه.

د خپلوانو بلنه:

کله چې پورتنی آیت نازل شو، نو پیغمبر ﷺ خپل قوم (بني هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه یې هغوی ته وفرمایل:

((د یو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وایي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی یم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مره شئ، لکه څنګه چې مو خوب وړي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنګه د خوب څخه راپورته کېږئ. بیا به د خپلو کړو پوښتنه درڅخه کېږي، یا به تل پاتې جنتته ځئ او یا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وویل: موږ په ډېره مېرانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصیحتونه منو ستا د خبرو تصدیق کوو، دلته د قوم ټول مشران راټول شوي دي چې زه هم یو له هغو څخه یم او تر ټولو زیاتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی یې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای ﷻ ترڅو چې زه ژوندی یم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرني

دین څخه زړه نه شم صبرولی.

ابولهب وویل: قسم په خدای ﷻ چې دا د شرم کار دی، مخکې له دې چې نور یې مخه ونیسي، تاسو د هغه مخنیوی وکړئ.

ابو طالب وویل: قسم په خدای ﷻ ترڅو چې ژوندی یم له هغه څخه به دفاع کوم.

د صفا غونډۍ پرسر:

کله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب له ملاتړ څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پرسر وخوت او په لوړ أواز یې نارې کړې: ای خلکو! پاڅېږئ راوپښ شئ او ځان د دښمن څخه وژغورئ! لکه څرنګه چې قریش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول یو ځای راغونډ شول.

رسول الله ﷺ دوی ته وفرمایل: که چېرې زه تاسو ته ووایم چې د مکې د غرونو تر شا یو لوی لښکر راغونډ شوی دی او غواړي چې پر تاسو یرغل وکړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوی وویل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له ریښتیا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله(ص) وفرمایل: همدارنګه زه تاسې له یو یقیني راتلونکي عذابه ویروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بیا یې وفرمایل: ای بني کعبو! ای بني مره ؤ! ای بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم یې هم واخیست او هغوی ته یې وویل: په ایمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هېڅ کولای نه شم، مګر دا چې په دنیا کې تاسو سره خپلوي ولرم او ښېګڼه درسره وکړم، خو په أخرت کې زه ستاسو هېڅ مرسته نه شم کولی.

د ابولهب غبرګون:

پر دغه مهال ابو لهب رسول الله ﷺ ته وویل: برباد او تباه شې، **آیا** تا موږ د دې لپاره راټول کړي یو؟ نو بیا دا آیت ((تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ١ مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ٢)) چې د ابو لهب پر دایمي هلاکت او تباهي څرګنده دلیل و نازل شو.

فعالیت

له خپلوانو څخه د بلنې د پیل حکمت څه و؟ څرګند یې کړئ.

اسلامي دعوت سره د قریشو دښمني:

قریشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقدات يې له منځه ولاړ نشي او د بت پرستی د دين مشري او ګټې يې له لاسه ونه وځي، لدې امله يې په مخالفت او ډېر سخت غبرګون لاس پورې کړ.

د دې لوست ګټې:

۱ـ د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې بايد د وخت د شرايطو او حالاتو سره سمون ولري.

۲ـ د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندويو او پلويانو شتون اړين دی.

۳ـ د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځينو مغرضينو مخالفت بايد د مايوسی او پښېمانۍ

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ رسول الله ﷺ د انذار آيت له نازلېدو وروسته تر هرڅه دمخه څه وکړل؟

۲ـ د صفا غونډۍ پرسر قريشو ته د رسول الله ﷺ د ويناوو مفهوم په لنډ ډول بيان کړئ.

۳ـ اسلامي دعوت سره د قريشو د مشرانو د دښمنۍ لامل څه و؟ څرګند يې کړئ.

ب: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ وروسته د ((وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الأَقْرَبِينَ)) آيت له نازلېدو څخه پيغمبر ﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی يې په ټولنيزه توګه اسلام ته راوبلل. ( )

۲ـ پيغمبر ﷺ د صفا غونډۍ پرسر د قريشو مختلف قبايل اسلام ته راوبلل. ( )

۳ـ د هجرت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره ډول پيل شوه. ( )

کورنۍ دنده

د لوست مطالب په لنډ ډول ديوې مقالې په ترځ کې وليکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

يوويشتم لوست

د حق دعوت له اوريدو څخه د مکې مکرمې د زايرينو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه څه زياته موده نه وه تېره شوې چې قريش د يوې بلې غميزې سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زايرينو د راتګ مراسم وو، هغوی پوهېدل چې دغه زايرين د جزيرة العرب له مختلفو سيمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول اللهﷺ به ارومرو د هغوی سره کتنه کوي. د هغوی غوږونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمدﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتياطي تدابير ونيول شي، ترڅو د دې کار مخنيوی پرې وشي.

د وليد بن مغيره سره مشوره:

د دې خبرې لپاره ټول وليد بن مغيره ته د مشورې لپاره ورغلل. وليد وويل: د محمدﷺ په هکله بايد په يوه خبره راغونډ شو او بېلې بېلې خبرې ونکړو، ټولو وويل:

ته ښه وايې:

وليد وويل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به يې واورم.

هغوی وويل: موږ وايو چې محمدﷺ کوډګر دی.

وليد وويل: قسم په اللهﷻ چې هغه کوډګر نه دی، موږ کوډګران ليدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قريشو وويل: موږ به ووايو چې لېونی دی.

وليد وويل: هغه لېونی نه دی، موږ لېوانيان ليدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دی او نه بې واکه، او نه بې ځايه خبرې کوي.

هغوی وويل: و به وايو چې شاعر دی.

وليد وويل: شاعر هم نه دی، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر ته

ورته نه دي.
هغوی وویل: موږ په دا ووایو چې ساحر دی.
ولید وویل: نه، هغه ساحر هم نه دی، موږ ساحران لیدلي دي، د هغه کړنې او حرکات د ساحرانو په څېر نه دي.

د قریشو اتفاق پر دې چې محمدﷺ ته ساحر ووایي:

قریشو وویل: نو څه ووایو؟
ولید وویل: قسم په الله جل جلاله چې د ده خبرې ډېرې خوږې، ربښتینې، ژورې او څانګې یې مېوه لرونکې دي، تاسې چې د ده په هکله څه وایئ له ډاګه بریښي چې خبره مو غلطه ده.
یوازې یوه خبره د ده په هکله ویلی شو او هغه دا چې ووایو: هغه ساحر دی.
داسې یو سحر یې له ځان سره راوړی دی چې پلار له زویه، ورور له وروره، مېړه له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او یو د بل دښمن ګرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

ولید بن مغیره د وحې په هنداره کې:

د ولید بن مغیره په هکله د مدثر سورت څو آیتونه نازل شول چې د ده کړنې په کې ذکر شوې دي.
الله تعالی فرمایي: ((إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ١٨ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ١٩ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ٢٠ ثُمَّ نَظَرَ ٢١ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ٢٢ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ٢٣ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ يُؤْثَرُ ٢٤))
ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه یې ولګوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لګولو دې دی تباه شي، بیا ښه ځیر شو، بیا یې تندی تریو او خوله یې کږه کړه، بیا یې شا کړه او لویي یې وکړه او ویې ویل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.[1]

د قریشو د دسیسې پلې کول:

د دې لپاره چې قریش خپله دسیسه او توطئه په سمه توګه پلې کړي، نو زیات شمېر خلک یې وټاکل، ترڅو د کعبې شریفې زایرین پر محمدﷺ باندې بدګومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بیولو زیات مسؤولیت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دریځ:

کله به چې رسول اللهﷺ د دعوت لپاره د زایرینو خیمو، تم ځایونو او د سیمې بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده ترشا خلکو ته ویل: د محمدﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دین پرېښی دی او دروغ وایي.

۱- دا فقره په آزموینه کې شامله نه ده، یوازې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

په جزيرة العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل:

د قريشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ ګټه ونه رسوله او د رسول الله ﷺ د دعوت کار تر هغه ځايه ورساوه چې قريشو يې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زايرين د رسول الله ﷺ د دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزيرة العرب کې خپور شو.

د لوست ګټې:

۱. د حق دعوت منکران پدې هڅه کې و، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنيوی وکړي.

۲. د خپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هاند او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.

۳. د منکرينو د دسايسو سره سره، د حق دعوت بيا هم پر مخ ځي او خپله لاره پرانيزي.

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د مکې مکرمې زايرينو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنيوي لپاره قريشو څه تدابير ونيول؟

۲ـ د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

۳ـ وليد بن مغيره قريشو ته څه مشوره ورکړه؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قريش د مشورې لپاره (   ) ته ورغلل.

۲ـ د قريشو غوڅه شوې خبره دا وه چې ووايي (   ) دی.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ قريش د مشورې لپاره ابوجهل ته ورغلل. (   )

۲ـ د رسول الله ﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمې د زايرينو په مرسته جزيرة العرب کې خپور شو. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبير او خپلې ژبه يوه لنډه مقاله وليکئ.

دوه ویشتم لوست

د مخالفینو لخوا د دعوت د خپریدو مخنیوی

د دعوت د مخنیوي لپاره د قریشو نورې دسیسې:

کله چې قریش په دې خبره پوه شول چې محمدﷺ له خپل دعوت څخه نشو ګرځولی، نو یوځل بیا اندېښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره یې لاندینۍ دسیسې وکارولې.

۱ـ ملنډې، ټوکې کول، سپک او دروغجن ګڼل: مشرکینو په دې توګه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معنویاتو د ضعیفولو هڅه کوله او پیغمبرﷺ ته به یې سپکې سپورې ویلې کله به یې لېوني او کله به یې دروغجن او جادوګر باله.

۲ـ د رسول اللهﷺ د لارښوونو په هکله بدګماني او شکونه پیدا کول (ایجابول) او د خلکو په وړاندې یې بې اغېزه ښکاره کول.

۳ـ قرآن کریم به یې زړو کیسو ته ورته او مشابه ګاڼه.

د مشرکینو یوه بله هڅه:

مشرکانو د دعوت د مخنیوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې د دغو هلو ځلو څخه یو هم رسول اللهﷺ ته د قریشو د استازي عتبه بن ربیعه وړاندیز و، عتبه رسول اللهﷺ ته د ډېر مال، د قریشو د مشرۍ او د هر ډول دنیوي غوښتنو د بشپړولو وړاندیز وکړ، خو رسول اللهﷺ د هغه په ځواب کې وویل: زه د دې لپاره نه یم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او یا پرتاسو مشري وکړم، بلکې زه الله تعالی ستاسو لپاره رسول رالېږلی یم، پر ما د اللهﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زیری درکوونکی او له دوزخ نه وېرونکی اوسم.

د دې لوست ګټې:

۱. کله چې یو بلونکی (داعي) سپېځلی وي، هېڅ ډول تورونه او افتراګانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونیسي.

۲. که چیرې مسلمانان د دعوت په لاره کې د ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولنې د اصلاح لپاره هڅه وکړي.

۳. د ټولنې اصلاح د اسلام د مبین دین د لارښوونو په پلي کولو سره د دنیا د هر مال او متاع څخه لوړ او غوره کار دی او دا نه ښایي چې د دنیوي امتیازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

ارزونه

۱_ قریشو د رسول اللهﷺ په وړاندې له نورو کومو دسایسو کار واخیست؟

۲_ عتبه بن ربیعه رسول اللهﷺ ته د څه وړاندیز وکړ؟

۳_ رسول اللهﷺ د عتبه بن ربیعه وړاندیز ته څرنګه ځواب ورکړ؟

٤_ د دې لوست ګټې په لنډ ډول بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه ولیکئ.

درې ویشتم لوست

ابوطالب ته د قریشو د پلاوي لیږل

قریشو په ډېر جدیت سره د دعوت د مخنیوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصیت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر ګران او عزتمن و څه تدابیر ونیسي.
وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پایلې ته ورسېدل، چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمدﷺ د دعوت مخه ونیسي.

ابوطالب ته د قریشو پلاوی:

څرنګه چې ابوطالب د قوم سپینږیری و، له دې امله یې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې یې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول اللهﷺ ملاتړ، حمایت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قریش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي ابو طالب ته ورغلل، ترڅو د دعوت د مخنیوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قریشو او محمدﷺ ترمنځ داسې یو تړون لاسلیک کړي چې د هغه پر بنسټ محمدﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې یې چې هر امتیاز غواړي هغه ته به ورکړل شي.

ابوطالب خپل وراره محمدﷺ راوغوښت او هغه ته یې وویل: ګرانه وراره!
دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول اللهﷺ وړاندیز:

کله چې رسول اللهﷺ د خپل تره څخه د مشرکینو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته یې وویل: زه دوی

يوائې يوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله نو خدای تعالٰی به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوړي ور په برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د يوې کلمې په ويلو به ټولو امتيازاتو خاوند شي.

ابوطالب وويل: هغه کلمه څه ده؟ پېغمبرﷺ وفرمايل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه ووايئ. د دې خبرې په اورېدو سره د قريشو مشران مايوسه او نااميده شول او ويې ويل:

په الله ﷻ سوګند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.

په بل روايت کې راغلي دي کله چې رسول اللهﷺ د ابوطالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شايد تره يې د ده له ملاتړ څخه لاس اخيستلی دی، نو خپل تره ته يې داسې وويل: ګرانه کاکا! قسم په خدای ﷻ دی که چېرې دوی لمر په ښي لاس او سپوږمۍ په کيڼ لاس کې راته کېږدي (يعنې د ځمکې او د هغې د چاپېريا ل واک او اختيار راکړي) او له ما نه وغواړي چې د توحيد دعوت پرېږدم، نو زه به هېڅکله رادعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام ورکړم چې يا زه بريمن او يا په دې لار کې شهيد شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته يې وويل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هيچا ته ونه سپارم.

د لوست ټکي:

۱. د اسلام د مقدس دين متابعت او هغه ته بلنه، د دنيا له ټولو امتيازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره ورڅخه تنازل وکړي.

۲. ابوطالب د قريشو له خوا ټول تکاليف وزغمل، خو د رسول اللهﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

ارزونه

الف: ابوطالب ته د قریشو د پلاوي د لېږلو کیسه په لنډ ډول بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ قریش دې پایلې ته ورسېدل چې (   ) ته ورشي.

۲ـ که چېرې دوی (   ) په ښي لاس او (   ) په کیڼ لاس راته کېږدي.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱ـ د قریشو یوه ډله ابوجهل ته ورغله. (   )

۲ـ ابوطالب محمدﷺ ته وویل: قسم په خدایﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم. (   )

کورنۍ دنده

د دې درس مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپلې ژبې او تعبیر ولیکئ او یو مناسب عنوان ورکړئ.

څلورويشتم لوست

د حبشې په لور هجرت

ورروسته له دې چې حضرت محمدﷺ د بعثت په څلورم کال په ښکاره ډول بلنه پیل کړه، د قریشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پیل شو.

د قریشو دغه ظلم او تېری د پنځم کال تر نیمایي خپلې لوړې پوړۍ ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنګه شوه او د دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول.

حضرت محمدﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشې پاچا (نجاشي) یو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته یې د دین د ژغورلو په هیله د حبشې په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشې په لور د مسلمانانو لومړنی هجرت:

د نبوت په پنځم کال د رجب په میاشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سړیو او څلورو ښځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفانؓ په مشرۍ د رسول اللهﷺ د لور بي بي رقیه رضی الله عنها په ګډون حبشې ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قریش یې مخه ونه نیسي دا کاروان د شپې له لورې د شعیبه د بندرګاه په لور روان شو، هلته دوې سوداګریزې کښتۍ ولاړې وې چې دوی یې سپاره کړل او د حبشې په لور روانې شوې.

قریش ډېر ژر د مسلمانانو د دې کار څخه خبر شول او د دوی د راګرځولو لپاره یې بندرګاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو دمخه له هغه ځایه وتلې وه چې په دې توګه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېري څخه په امان شوه.

فعالیت

په دغې ډلې کې د حضرت محمدﷺ د نیږدې خپلوانو څخه څوک و؟ نومونه یې واخلئ.

د قریشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر:

د حبشې مهاجرینو ته دا خبر ورسېد چې د مسلمانانو او قریشو تر منځ تاوتریخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قریشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د څو آیتونو له اورېدو وروسته د مسلمانانو سره یو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوي چې د قریشو مشرکان مسلمانان نه ازاروي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتګ نیت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرمې ته د یوې ورځې مزل په واټن نژدې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قریشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زیات شمېر مهاجرین بېرته حبشې ته ولاړل او یواځې څو تنه یې په پټه مکې مکرمې ته ننوتل.

د حبشې په لور د مسلمانانو دویم هجرت:

د حبشې د مهاجرینو د بېرته راتګ وروسته د قریشو ظلم او تېری نور هم زیات شو، نو له دې امله رسول اللهﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دویم ځل لپاره حبشې ته هجرت وکړي.

د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه یې سړي او (۱۹) تنه یې ښځې وې، د دې ډلې مشري جعفر بن ابي طالبرضي الله عنه کوله.

د لوست ګټې:

۱. هجرت کول د پیغمبرﷺ د سنتو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع ګرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو د ظلم او تېري څخه په امن شي او وکولای شي خپل دیني شعایر پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.

۲. د الله جل جلاله په لار کې هجرت کول او له ایمان او عقیدې څخه حفاظت د بشري تاریخ په اوږدو کې د لویو تحولاتو لامل شوی دی.

۳. مسلمان لره ښایي چې په بې بنیاده خبرو، اوازو او شایعاتو ونه غولېږي او خپل معلومات او پوهه د موثقو منابعو څخه ترلاسه کړي.

٤ . مسلمان باید تل د صبر او زغم په ګاڼه سمبال وي او په ځانګړي ډول کله چې حالات خراب او کړکېچن وي.

ارزونه

۱. حبشې ته د مسلمانانو د لومړني او دویم هجرت لنډه یادونه وکړئ.
۲. د حبشې په دواړو هجرتونو کې د مهاجرینو شمېر وښایاست.
۳. د دې لوست ګټې څرګندې کړئ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د حبشې د مهاجرینو پرخلاف د قریشو دسیسه

حبشي ته د استازو لېږل:

دا چې مهاجرین هوسا ټاټوبی ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دین په امن وي، دا کار د قریشو د مشرکانو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله یې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربیعه چې هوښیاره او کار پوهه کسان وو، د خورا غوره او قیمتي ډالیو سره نجاشي ته ولېږل، دواړو استازو قیمتي ډالۍ دربار ته نېږدې سردارانو ته ورکړې او هغه دلایل یې هم ورته وویل چې د هغو له مخې مسلمانان باید د حبشې څخه وشړل شي، د دربار سرداران په یوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرینو په ویستلو رضا کړي، دوی ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ یې وړاندې کړې او نجاشي ته یې وویل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچایی ته په پټه راغلي دي، دوی خپل دین پرېښی دی او ستاسو دین یې هم نه دی منلی، نوی دین یې جوړ کړی دی چې نه یې موږ پېژنو او نه یې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي یو، ترڅو تاسې زموږ فراریان موږ ته وسپارئ.

د درباریانو سپارښتنه:

د دربار سردارانو وویل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي ریښتیا وایي، سړي یې وروسپارئ چې له ځان سره یې بوځي، خو نجاشي وویل:

دا موضوع باید ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلایل واورېدل شي. مسلمانان یې خپل دربار ته راوغوښتل او د هغوی څخه یې پوښتنه وکړه: دا کوم دین دی چې د خپل قوم څخه پرې جلا شوي یاست؟ نه مو زموږ دین منلی او نه د نړۍ کوم بل دین؟

د مسلمانانو وياند:

د مسلمانانو وياند جعفر بن ابي طالب وويل:

قدرمنه پاچا! موږ ناپوهه وو د بتانو عبادت موکاوه او مرداري مو خوړه، زنا موږ کې ډېره وه، خپلوي مونه پاللې، ګاونډي مو ربړول او زموږ زورور په کمزوري تېرى کاوه، موږ دغه ناوړه عادات درلودل چې پاک الله تعالى زموږ له منځ څخه خپل استازى غوره کړ، نسب يې موږ ته معلوم دى، په رېښتينولى، امانتدارى او نورو ښو اخلاقو سره زموږ په منځ کې مشهور دى، موږ ته يې د يو الله ﷻ د عبادت بلنه راکړه، او د هغو بتانو او کاڼو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زموږ پلرونو عبادت کاوه، موږ ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد رېښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوي وپالو، له ګاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وينو توييولو څخه لاس واخلو، موږ يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د يتيم د مال له خوړلو او په پاک لمنو ښځو د تور لګولو څخه منع کړو.

موږ ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷻ عبادت وکړو، هېڅ شى ورسره شريک او سيال ونه ګڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وګڼو، نو زموږ قوم له موږ سره په همدې خبرو دښمن شو او موږ يې سخت وربړول، ترڅو موږ اسلام پرېږدو او بېرته د بتانو عبادت پيل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وړاندې مو کول، کله چې دوى پر موږ ظلم او تېرى پيل کړ او ځمکه يې راباندې تنګه کړه، نو ستا پاچايى ته مو هجرت وکړ او له ټولو خلکو څخه مو تاسې غوره وګڼلې او ستاسو په ګاونډ کې موږ ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هيله لرو ترڅو ستاسو په خوا کې پر موږ ظلم ونشي.

فعاليت

د زده کوونکو څخه دې يو تن د جعفر ؓ د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي غبرګون:

نجاشي وويل: آيا هغه څه چې ستاسو پېغمبر راوړي له ځانه سره لرئ؟

جعفر ؓ ځواب ورکړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت څو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کريم د آيتونو په اورېدو سره ډېر وژړل، تر دې چې ږيره يې لنده شوه او د دربار مذهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژړا له امله يې په لاسونو کې نيولي کتابونه هم لانده شول، بيا نجاشي دوى ته وويل: دا او هغه څه چې عيسىٰ ؑ راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

عمرو بن عاص او د هغه ملګري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷻ چې هېڅکله به هم دا خلک تاسو ته ونه سپارم.

د نجاشي د ذهنيت د خرابولو کوښښ:

د هغه حسد او کينې له مخې چې د قريشو استازو په زړه کې درلوده پاچا ته يې وويل:

دوی د عيسٰی ﷺ په هکله بې ځايه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه يې پوښتنه وکړه، جعفر ﷺ ورته وويل: موږ د حضرت عيسٰی ﷺ په هکله هغه څه وايو چې زموږ پيغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای ﷻ بنده، د خدای ﷻ پيغمبر او د خدای ﷻ روح او کلمه ده چې پاکې او پېغلې بي بي مريم ته يې القا کړه. نجاشي د ځمکې څخه يو ډکی راپورته کړ او ويې ويل: قسم په الله ﷻ چې د عيسٰی ﷺ حقيقت د دې ډکي په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زيات نه دی.

نجاشي مسلمانانو ته وويل: ولاړ شئ! زما د پاچاهی په حدودو کې په بشپړ ډاډ سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړي، نو زه به ارو مرو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست ټکي:

١. څوک چې د چانمايندګي کوي، لازمه ده چې هغه پوه، زيرکه، باخبره او د منطق خاوند وي.

٢. د حضرت عيسٰی ﷺ په هکله د واقعي مسيحيت او اسلام تر منځ کوم توپير نه ليدل کېږي.

٣. پر قاضيانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نهايي فيصله صادره کړي د دعوې د جانبينو دلايل او نظريات واوري.

٤. که د اسلام دښمنان ډېر زيات چالاکه او زيرکه هم وي، بيا هم د پوه او هوښيار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

فعاليت

د دې لوست څخه چې نورې ګټې اخيستل کېږي هغه بيان کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د دې لوست مهم ټکي په لنډ ډول بيان کړئ.

۲ـ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د مهاجرو مسلمانانو د دين په هکله نجاشي ته څه وويل ؟

۳ـ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه نجاشي ته د اسلام د ښېګڼو په هکله څه وويل ؟

٤ـ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربيعه د عيسٰی عليه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وويل ؟

٥ـ جعفر بن ابي طالب رضي الله عنه د عيسٰی عليه السلام په هکله څه وويل ؟

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱ـ دا او هغه څه چې عيسٰی عليه السلام راوړي دي دواړو د يو (   ) رڼا ده.

۲ـ موږ د عيسٰی عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې زموږ (   ) موږ ته راوړي دي.

۳ـ نجاشي له ځمکې څخه يو نرى (   ) راپور ته کړ.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

شپږ ویشتم لوست

د حمزه رضي الله عنه اسلام راوړل

حمزه رضي الله عنه د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې اسلام راوړ، یوه ورځ رسول الله ﷺ د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول الله ﷺ ډېر وربړاوه، تر دې چې هغه یې په کاڼي وویشت او داسې یې زخمي کړ چې وینې ترې روانې شوې، وروسته بیا ابو جهل د کعبې خوا ته ولاړ او د قریشو په غونډه کې شریک شو. د عبدالله بن جدعان وینځې چې دغه زړه دردوونکې حالت په خپلو سترګو لیدلی و، حضرت حمزه رضي الله عنه ته چې تازه له ښکار څخه راغلی و او لیندۍ یې هم په لاس کې وه بیان کړ.

د ابو جهل څخه بدله:

حضرت حمزه رضي الله عنه چې د قریشو ترټولو زړور پیاوړی او تکړه ځوان و د خپل وراره د مظلومیت څخه یې غیرت په جوش راغی، پرته له کوم ځنډه په ابوجهل پسې د کعبې ساحې ته ورغی د ابوجهل په سر ودرېد او ورته یې په ډېر قهر او غوسه وویل:

ای بې غیرته! ته زما وراره ته بدرد وایې او له دې څخه خبر نه یې چې زه د هغه په دین یم؟ بیا یې په لیندۍ وویشت او ډېر سخت یې زخمي کړ، او په دې ترتیب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضي الله عنه د اسلام په مبارک دین مشرف شو او په پوره میړانه یې له اسلام او پیغمبر ﷺ څخه دفاع وکړه.

د لوست ګټې:

۱- رسول الله ﷺ د اسلام د دین په تبلیغ کې له ابو جهل څخه ډېر تکالیف او ستونزې ولیدلې، خو بیا یې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه کار واخیست.

۲-د اسلام دښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره له هر ډول وسایلو څخه کار اخلي، د

اسلامي دعوت گرانو شکنجه کول او تعذیبول د اسلامي دعوت د مخنیوي په لار کې د دوی له تل پاتې وسایلو څخه دي.

۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانګړې توګه د ځوانانو مسلمانانو یوه ځانګړتیا ده.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېدای شي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د حضرت حمزه رضي الله عنه د اسلام منلو لامل څه و؟

۲_ ولې حضرت حمزه رضي الله عنه پر ابوجهل په قهر شو؟

۳_ حضرت حمزه رضي الله عنه ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وویل ؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ حضرت حمزه رضي الله عنه د بعثت په ( ) کال د ذولحجې په میاشت کې مسلمان شو.

۲_ حضرت حمزه رضي الله عنه د قریشو تر ټولو ( ) ځوان و.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ حضرت حمزه رضي الله عنه د بعثت په اتم کال مسلمان شو. ( )

۲_ د حضرت حمزه رضي الله عنه د مسلمانېدو لامل د ابوجهل ظلم پر حضرت محمد ﷺ باندې و. ( )

۳_ حضرت حمزه رضي الله عنه د خپل اسلام اعلان په مسجدالحرام کې وکړ. ( )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او ژبه ولیکئ.

اوه ویشتم لوست

د حضرت عمرؓ مسلمانېدل

حضرت عمرؓ د حضرت حمزهؓ له مسلمانېدو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې مسلمان شو.

د عمرؓ او نعیمؓ تر منځ خبرې:

حضرت عمرؓ د هغه دښمنۍ له مخې چې د حضرت محمدﷺ سره یې درلوده یوه ورځ د محمدﷺ د وژلو په تکل له خپل کور څخه ووت.

د لارې په اوږدو کې د نعیم بن عبدالله العدوی سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وکړه:

عمره! چېرته ځې؟ عمرؓ وویل: غواړم چې محمد ووژنم.

نعیم وویل: که محمد ووژنې نو د بني هاشمو او بني زهرؤ له دښمنۍ څخه به ځرنګه ځان وژغورې؟

عمرؓ وویل: معلومېږي چې خپل دین دې پرېښی دی او بې دینه شوی یې.

نعیم ورته وویل: عمره! یوه حیرانونکې خبره درته وکړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوښی) دې هم بې دینه شوي دي.

دې خبرې په اورېدو سره د عمرؓ خېره له غوسې سره شوه، د هغوی د کور په لور روان شو.

خبابؓ چې هغوی ته د قرآن تعلیم ورکاوه د عمرؓ په لېدو ځان ګوښه کړ او د عمرؓ خور فاطمې (رضی الله عنها) د عمرؓ څخه د قرآن پاڼه پټه کړه، ځرنګه چې عمرؓ کور ته د ننوتلو پر مهال د خبابؓ قرائت اورېدلی و، نو پوښتنه یې وکړه: دا وروغږ د چا و؟

هغو ځواب ورکړ: هیڅ نه و، موږ په خپلو کې خبرې کولې.

عمرؓ وویل لکه چې بې دینه شوي یاست .

د خور او اوښي ځواب:

اوښي يې وويل: عمره! كه چېرې ستا له دين څخه پرته بل دين حق وي؟

عمرﷺ په خپل اوښي سعيد بن زيدﷺ بريد وكړ او هغه يې ډېر زيات وواهه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند د ورور څخه خلاص كړي. عمرﷺ هغه هم په درنه څپېړه ووهله چې له مخ څخه يې وينې رواني شوې. خور يې د قهر او غوسې په حال كې وويل: عمره! حق د ستا د دين څخه پرته په بل دين كې دی، بيا يې د توحيد كلمه په جهر سره وويله.

د عمرﷺ په زړه كې د اسلام ځای نيول:

عمرﷺ چې كله د اسلام په دين باندې د دوی ټينګار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدلې، خورا پښېمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وكړه:

ښه ده، ستاسې كتاب راكړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره كرېدلې وه، عمرﷺ ته داسې وويل: ته ناولی يې او قرآن كريم بايد په پاكو لاسونو واخيستل شي، كه غواړې چې قرآن ولولې، نو پاځه غسل وكړه. عمرﷺ پاځېده او غسل يې وكړ، قرآنكريم يې راواخيست او شروع يې وكړه، د عمرﷺ سترګې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولګېدې، ويې ويل: دا څومره پاك او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (طٰه) سورت تلاوت پيل كړ، ترڅو د (إِنَّنِىٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعۡبُدۡنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكۡرِيٓ) د طه سورت ۱۴آيت ته ورسېد.

ژباړه: (يقيناً همدا زه الله يم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وكړه او زما په ياد لمونځ ادا كړه.)

بيا يې وويل: دا څومره ښې او ښكلې خبرې دي؟ ماته محمدﷺ راوښايئ.

د حضرت عمرﷺ لارښوونه دار ارقم ته:

خبابﷺ چې كله د حضرت عمرﷺ خبرې واورېدلې، ځان يې ښكاره كړ او ويې ويل: هيله من يم چې د رسول اللهﷺ دعا ستا په حق كې قبوله شوې وي.

حضرت عمرﷺ بيا خپله توره راواخيسته او د نبي اكرمﷺ په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار ارقم ته روان شو.

حضرت عمرﷺ ه دار ارقم كې:

دار ارقم ته په رسېدو سره حضرت عمرﷺ دروازه وټكوله، يوه صحابي عمرﷺ وليد چې له خپلې

توري سره ولاړ دی، پېغمبرﷺ يې خبر کړ، حضرت حمزهؓ وويل: دروازه ورته خلاصه کړئ، که د خير په نيت راغلی وي خير به ورته ورورسي او که په بد نيت راغلی وي، نو په خپله توره به يې سر غوڅ کړم.

کله چې حضرت عمرؓ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغی پېغمبرﷺ هغه د ګرېوان څخه ونيو او خپلې خواته يې راکش کړ او ورته يې وويل: عمره! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د وليد بن مغيره په څېر پايله ولرې؟

حضرت عمرؓ وويل: (اشهد ان لا اله الاالله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دين يې قبول کړ.

حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکول:

کله چې عمرؓ مسلمان شو رسول اللهﷺ ته يې وويل آيا موږ د ژوند او يا مرګ په دواړو حالاتو کې په حقه نه يو؟ رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، تاسې په حقه يئ که تاسې مړه شوی او يا ژوندي.

حضرت عمرؓ وويل: نو بيا ولې خپل اسلام نه څرګندوو؟ سوګند مې دې په هغه ذات وي چې ته يې په رېښتيا رالېږلی يې موږ به خامخا اسلام خلکو ته څرګندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول اللهﷺ په ملتيا په دوه کتارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قريشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمرؓ او حضرت حمزهؓ شتون د مسلمانانو په ليکو کې د قريشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هېڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول اللهﷺ په همدې ورځ حضرت عمرؓ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست ټکي:

۱. د پياوړو، مخلصو او مخورو مسلمانانو په يووالي سره د مسلمانانو ليکې ټينګښت مومي.

۲. ځوک چې د حقيقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفينو څخه وي.

۳- د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د رېښتونيو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې ګټې اخیستل کېږي څرګندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ حضرت عمر رضي الله عنه د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟

۲_ د حضرت عمر رضي الله عنه د اسلام قبلولو لامل څه و؟

۳_ حضرت عمر رضي الله عنه د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آیتونه تلاوت کړه؟

٤_ ولې حضرت عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکړل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ کله چې حضرت عمر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ د وژلو په نیت توره په لاس ووت، په لاره کې (   ) په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانګړې تعبیر ولیکئ.

هر اړخيز پرېکون

هغه پېښې چې مشركان يې اندېښمن كړل:

د څلورو اونيو څخه په لږه موده کې مشرکان له څلورو لويو پېښو سره مخ شول، دغو پېښو مشركان هك پك حيران كړل چې هغه عبارت دي له:

۱. د حضرت حمزهﷺ مسلمانېدل.
۲. د حضرت عمرﷺ مسلمانېدل.
۳. د حضرت محمدﷺ له اړخه د مشركانو د روغي جوړې د وړانديزونو نه منل.
٤. د حضرت محمدﷺ د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب تړون.

دې پېښو مشركان په اندېښنه کې واچول او په دې پوه شول که چېرې دوی حضرت محمد(ص) ته لاس اوږد كړي، نو د مكې لارې او كوڅې به د دوی په وينو رنګ شي له دې امله يې د حضرت محمدﷺ له وژلو څخه لاس واخيست او يو بل ډول ظلم او تېرې ته يې ملا وتړله.

د ظلم او تيري تړون:

د بعثت په اووم كال د قريشو مشركان په بني كنانه كې راټول شول او داسې پرېكړه يې وكړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره (پرته له ابو لهب څخه)، نه څوك خپلوي كوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه كوي او نه به ورسره خبرې كوي، ترڅو يې چې رسول اللهﷺ د وژلو لپاره دوی ته نه وي سپارلی، همدارنګه ورزياته يې کړه چې د هاشم له كورنۍ سره به هېڅ ډول روغه جوړه، نرمي او خوا خوږي نه كېږي، بيا يې دغه تړون د كعبې شريفې په منځ كې راوځړاوه، د يادونې وړ ده چې د دې تړون د ليكونكي لاسونه هماغه مهال شل شول.

هماغه و چې د دغو ټول غړي (مسلمان او كافر) د بعثت په اووم كال د محرم دمياشتې په لومړۍ

ورځ د ابوطالب په وادي (شعب ابي طالب) کې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراک او څښاك ټول وسایل پر مسلمانانو بند شول، مشرکانو هېڅ شی نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پای کې مسلمانان دې زړه بوږنوونکي حالت ته ورسېدل چې د ونو پاڼې او د حېواناتو وچ پوستکي وخوري.

د کوچنیانو او ښځو ژړاګانې د لیرې ځایونو څخه اورېدل کېدی.

د بندیز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسم کال د محرم په میاشت کې د محاصرې د ترون ناخوښه کسان د حجون په سیمه کې د دې ظالمانه بندیز د ماتولو لپاره راټول شول، زهیر وویل: سبا به زه لومړی کس یم چې د قریشو ټولنې ته به په دې هکله خبره کوم.

د وعدې سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهیر چې نوې جامې یې اغوستې وې، لومړی یې د کعبې طواف وکړ، بیا یې خلکو ته مخ کړ او ویې ویل: ای د مکې خلکو! دا کوم انصاف دی؟ موږ په مړه ګېډه خوراکونه کوو، نوې جامې اغوندو او د هاشم کورنی له لوږې هلاکېږي، قسم په الله ﷻ چې د دې ظالمانه تړون پاڼه به ارومرو شکوم.

ابوجهل چې د مسجد په یوه څنډه کې ناست و، ورغبرګ کړ: تا دوروغ وویل، قسم په الله ﷻ چې دا پاڼه به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بیا زمعة بن الاسود، ابوالبختري، مطعم بن عدي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهیر خبرې تائید کړې او د پاڼې د شکولو خبرې یې وکړې او ابوجهل یې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بندیز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړاندیز:

ابوطالب هم په دغه غونډه کې موجود و او د دې لپاره راغلی و، ترڅو خلکو ته ووایي چې الله تعالٰی رسول الله ﷺ ته خبر ورکړی چې په دې پاڼه وینه (چینجی) اخته شوی دی او پرته د الله ﷻ د نوم څخه یې نورې د ظلم او تېرې ټولې کلمې خوړلې دي، که چېرې د هغه خبر ې دوروغ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه که چېرې زما د وراره خبره سمه او ریښتیا وه، نو تاسې باید په موږ ظلم او تېری بند کړئ او بندیز ختم کړئ.

قوم وویل: د انصاف خبره دې وکړه.

وروسته له دې چې د قوم د خلکو او ابوجهل ترمنځ خبرې تاوې راتاوې شوې مطعم بن عدي پاڅېده، ترڅو ليکلې پاڼه وشکوي، ګوري چې چينجو ټوله خوړلې ده او يوازې د الله تعالیٰ پاک نوم پاتې دی، په دې ترتيب تړون ليک وشکېده، رسول الله ﷺ او ملګري يې د محاصرې څخه خلاص شول، مشرکانو د رسول الله ﷺ د نبوت د رښتينولۍ ډېر لوی او ستر دليل په غړېدلو سترګو وليد.

د لوست ګټې:

۱. اقتصادي بنديز مسلمانان په ډول ډول تکاليفو او ستونزو اخته کړل.

۲. په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاريخ په اوږدو کې مستبدو او ناترسو ظالمانو کارولی دی.

۳. د اسلام د سپېڅلي او مقدس دين د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې ګاللي دي.

٤. اقتصادي محاصره داسې يو ناروا کار دی چې د ضمير او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړ.

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱ـ د تړون مهم ټکي وليکئ.

۲ـ د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړ؟

۳ـ د دې تړون د ماتولو بهير څرنګه و؟ څرګند يې کړئ.

٤ـ د دې تړون ليکونکي ته څه پېښ شول؟ بيان يې کړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم د مياشتې له لومړۍ نېټې پيل شوه.

۲_ د مسلمانانو محاصره د بعثت په (   ) کال د محرم په مياشت کې ختمه شوه.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ د دغه تړون پرېکړه د کعبې په منځ کې وځړوله. (   )

۲_ پرېکړه يې داسې وه چې مسلمانان به په مدينه منوره کې محاصره وي. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډه توګه د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

د غم کال (عام الحزن)

د ابو طالب مړینه:

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان بېرته مکې مکرمې ته راستانه شول د همدې کال د رجب په میاشت کې ابوطالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حیثیت درلود، وفات شو.

ابوطالب د هغې سترې کلا په څېر و چې مسلمانان یې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي و، خو بدبختانه په خپله یې ترې ګټه وانخیسته او د خپلو نیکونو په زاړه دین مړ شو.

د پیغمبر ﷺ سره د ابوطالب له مړینې وروسته د قریشو له خوا ظلم او تېری:

د ابوطالب له مړینې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تیري جرئت لا زیات شو او هغه یې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، یوه ناپوهه قریشي په رسول الله ﷺ باندې مرداري خاورې واچولې، پیغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې د ده دا حالت ولید په ژړا شوه او سر یې ورته ومینځه، رسول الله ﷺ ورته وویل: لورکۍ! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به ارو مرو ستا پلار ژغوري.

رسول الله ﷺ به ویل: ماله قریشو څخه د ابوطالب په ژوندکې داسې بد چې زه یې ځورولم نه وو لیدلي.

خدیجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله تعالی د رحمت په لور:

خدیجه الکبریٰ د ابوطالب له مرګ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خدیجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله ﷻ له لورې رسول الله ﷺ ته یوه ستره پیرزوینه وه چې د یوې پېړۍ څلورمه برخه یې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به یې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې یې ملګرې وه.

رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمایي: هغه وخت یې پرما ایمان راوړ چې خلکو نه منلم، هغه وخت یې رېښتینی وګڼلم چې نورو راته دروغجن ویل او هغه وخت یې په خپل مال کې برخمن کړم چې هېڅا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طایف په لور د پیغمبرﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک:

د څو اونیو په ترځ کې چې کومې غمجنې پېښې منځته راغلې رسول اللهﷺ یې ډېر دردولی و، د ابوطالب د مړینې وروسته د اسلام د دښمنانو تېری نور هم زیات شو، رسول اللهﷺ پرته له دې چې طایف ته (چې مکې مکرمې ته تر ټولو لنډ ښار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولی شي د طایف خلک اسلام ته را وبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طایف خلکو نه یواځې دا چې د رسول اللهﷺ بلنه یې ونه منله، بلکې ده ته یې ډېرې ستونزې او تکلیفونه ورسول، د کاڼو په ویشتلو یې دی ډېر ژوبل کړ، تر دې چې پښې یې له وینو ډکې او بدن مبارک یې په وینو سور شو.

د لوست ټکي:

۱- د الله تعالی له ازموینو څخه دا دی چې اسلامي دعوتګران په تکلیفونو او ستونزو اخته کوي، تر څو وکولی شي د دعوت درونده پېټی او دنده په سمه توګه پرمخ بوځي.

۲- په اسلامي دعوت او د ټولنې په اصلاح کې د مسلمانې ښځې رول ډېر ارزښتناک دی او باید مسلمانه ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.

ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها د رسول اللهﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملګرتیا او د رسول اللهﷺ سره مخلصانه همدردي او خوا خوږي، رسول اللهﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېګڼې وستایي.

صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول ووایاست.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ ابوطالب د بعثت په (   ) کال د (   ) په میاشت کې وفات شو.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ ابوطالب د رسول اللهﷺ نیکه و. (   )

۲_ د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترځ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

طایف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصیل

د بعثت په لسم کال کله چې رسول الله ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، په دې هیله طایف ته روان شو چې د طایف خلک به یې بلنه ومني. طایف د مکې مکرمې په (۷۰) کیلومترۍ کې پروت دی.
په دې ستونزمن سفر کې زید بن حارثه هم د ده سره ملګری و. رسول الله ﷺ به چې په هر کلي تېرېده هغوی به یې اسلام ته رابلل.

له طایف څخه د رسول الله ﷺ ویستل:

رسول الله ﷺ لس ورځې په طایف کې تېرې کړې، د طایف له ټولو مشرانو سره یې خبرې وکړې او هغوی یې د اسلام سپېڅلي دین ته راوبلل، خو هغوی په یوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکلیف ورکولو له طایف څخه د رسول الله ﷺ د ویستلو پرېکړه وکړه، هماغه و چې دوی خپل ناپوهان په رسول الله ﷺ پسې راوپارول، تر څو هغه ته بدې خبرې وکړي هغه پسې چغې ووهي او په کاڼو یې وولي چې په پایله کې رسول الله ﷺ په کاڼو وویشتل شو او پښې مبارکې یې په وینو رنګ شوې.
زید بن حارثه ﷺ به هڅه کوله تر څو د رسول الله ﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډبرو مخ ته ودرېږي. چې پایله کې په سر او مخ زخمي شو.
ناپوهانو خپلو ویشتلو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول الله ﷺ دې ته اړ شو، خو د عتبه او شیبه باغ ته چې د طایف څخه خلورنیم کیلومتره لرې پروت و پناه یوسي.

د پیغمبر ﷺ دعا :

رسول الله ﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شیبه باغ ته خواشینی ننوت د انګورو تاک ته یې تکیه وکړه او داسې یې وویل: (یاالله! زه ډېر ضعیف او ناتوان یم، هېڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

راته ګوري، ای ارحم الراحمين! ته د بې وسو خدای ﷻ يې او زما هم رب يې، ته مې چاته سپارې؟ پردي ته، چې سختي راسره کوي؟ یاکوم دښمن ته، چې زما واک تا په لاس کې ورکړی دی؟ که ته رابانديې په غوسه نه يې هيڅ باك مې نشته، ستا ښښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ چې ټولې تيارې پرې رڼا او د دنيا او اخرت وراني پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړی ده چې ته راضي شې، له ګناه څخه ځان ژغورل او په طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفيق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندګلوي:

کله چې د ربيعه زامنو رسول الله ﷺ په ډېر مظلوم حالت وليد زړونه يې پرې وخوږېدل، خپل عداس نومی نصراني غلام ته يې وويل چې د انګورو يو وږی رسول الله ﷺ ته يوسي، کله چې عداس د انګورو وږی د رسول الله ﷺ په وړاندې کېښود رسول الله ﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ويلو يې په خوراک پيل وکړ.

عداس وويل: د دې وطن خلك دا كلمات نه وايي. پېغمبر ﷺ ورته وويل: ته د کوم وطن يې؟ او په کوم دين يې؟

عداس وويل: زه نصراني يم، د نينوا څخه.

پېغمبر ﷺ ورته وويل: د نېک سړي يونس بن متی عليه السلام له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: يونس بن متی عليه السلام څه پېژنې؟

رسول الله ﷺ ځواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېدو سره منډه کړه او د رسول الله ﷺ لاسونه او پښې يې ښکلې کړې.

د ربيعه زامنو عداس وليد، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وويل: هلاك شې، دا دې څه وکړل؟

عداس وويل: د ځمکې په سر له ده څخه بل څوك غوره نشته، ماته يې داسې خبرې وکړې چې پرته له انبياؤو څخه يې بل څوك نشي کولی.

هغوی وويل: هلاك شې له دين څخه دې وانه ړوي، ځکه ستا دين د هغه له دين څخه غوره دی.

رحمة للعالمين پېغمبر ﷺ:

پېغمبر ﷺ خورا ستړی او خواشينی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائيل عليه السلام

۲ - د پاسنۍ فقرې يادونه په ازموينه کې اړينه نه ده.

وویل: الله ستا سره ستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړې نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم.

رسول اللهﷺ ځواب ورکړ: زه هیله من یم چې پاك اللهﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پیدا کړي او داسې دعا یې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لایعلمون).

ژباړه: خدایه! ته زما قوم ته هدایت وکړه، دوی ناپوهان دي.

اسراء او معراج:

په همدغه شپو او ورځو کې چې پیغمبرﷺ ډېر غمجن او خواشیني و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.

رسول اللهﷺ د جبرائیل عليه السلام په ملتیا له مسجد الحرام څخه بیت المقدس ته یوړل شو او بیا هماغه مهال د بیت المقدس څخه **آسمانونو** ته پورته شو.

د رسول اللهﷺ تګ له مسجدالحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی، بیا له بیت المقدس څخه آسمانونو ته ختل په مشهورو احادیثو ثابت دی.

د لوست ګټې:

١- رسول اللهﷺ ته ستونزې او تکالیف پېښېدل، د هغو مصلحینو او داعیانو لپاره یو ښه درس دی کوم چې د ټولنې د دعوت او اصلاح په لار کې د ستونزو سره مخامخ کېږي.

٢- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالۍ او وروګلوۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکالیفو او ربړونو (چې ترټولو وړاندې پیغمبرﷺ ګاللي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول اللهﷺ باندې درود او سلام ووایو.

٣- پیغمبرﷺ رحمة اللعالمین دی، هېڅکله یې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت به دې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کې د نېکۍ ترحم او بښنې څخه کار واخلي.

٤- د اسراء او معراج د ارزښت بیانول او د پیغمبرﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې (مسجد اقصی) لوړ مقام په ګوته کول چې باید د مسلمانانو له لوري یې ساتنه وشي.

فعالیت

زده کوونکي دې د مضمون د ښوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې او نبي کريم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفيتونو په هکله يو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پېغمبر ﷺ له خپل قوم څخه مايوسه شو، نو چېرته ولاړ؟

د طايف په سفر کې د پېغمبر ﷺ ملګری څوک و؟

پېغمبر ﷺ په کوم کال طايف ته ولاړ؟

د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرګند کړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

طايف له مکې مکرمې څخه (   ) کيلومتره ليرې دی.

رسول الله ﷺ (   ) ورځې په طايف کې تېرې کړې.

ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.

مکه مکره د طايف څخه (۳۰) کيلومتره ليرې ده. (   )

عداس وويل: زه نصراني يم د نينوا څخه. (   )

د پېغمبر ﷺ تګ له مسجدالحرام نه بيت المقدس ته په قرآن عظيم الشان ثابت دی او د هغه تګ له بيت المقدس نه **آسمانونو** ته په مشهورو احاديثو ثابت دی. (   )

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او خپله ژبه وليکئ.

د عقبې لومړنی بيعت

د بيعت څخه د مخه:

عقبه په مکه مکرمه کې د يو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کيلومتری کې د جمراتو (کوم ځای کې چې شيطانان وېشتل کېږي) ترڅنګ پروت دی، د جزيرة العرب د خلکو به دا عادت وو چې د حج په موسم کې به د کعبې شريفې د زيارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په يوولسم کال هم د مدينې منورې ښېږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول اللهﷺ سره يې وعده وکړه چې د ده پيغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبې لومړنی بيعت:

د بعثت په (۱۲) کال د مدينې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه يې تېر کال هم راغلي وو، د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبې نومې ځای کې يې د رسول اللهﷺ سره غونډه وکړه او هم يې له هغه سره بيعت وکړ چې دغه بيعت د عقبې په لومړني بيعت ونومول شو.

د بيعت ټکي:

عبادة بن صامتﷺ د عقبې د لومړني بيعت په هکله داسې وايي: رسول اللهﷺ موږ ته داسې وفرمايل: راشئ زماسره په دې خبره بيعت وکړئ چې:

۱_ د الله جل جلاله سره به هېڅ شريک نه نيسئ.

۲_ غلا او زنا به نه کوئ.

۳_ اولادونه به مو نه وژنئ.

٤_ په خلکو به تور نه لګوئ.

۵_ په نيکی کې به زما نافرماني نه کوئ.

عباده وايي: موږ د رسول اللهﷺ سره په همدې امورو بيعت وکړ.

په مدينه منوره کې د قرآن کريم او اسلامي روزنې ښوونکی:

وروسته له دې چې بيعت ترسره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول اللهﷺ يو مسلمان زلمی

د بیعت کوونکو سره یثرب ته ولیږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دین یې پوه کړي او هم د اسلام د سپېڅلي دین لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره یې مصعب بن عمیر رضي الله عنه غوره کړ چې یو پوه او هوښیاره مسلمان زلمی و.

مصعب بن عمیر یو بریالی داعي:

مصعب بن عمیر رضي الله عنه د اسعد بن زراره په کور کې استوګنه پیل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړې کېدونکو هلو ځلو سره یثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمیر رضي الله عنه په یثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت ورکولو کې د اخلاص او استدلال تاثیر:

یوه ورځ مصعب رضي الله عنه او اسعد رضي الله عنه د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په یوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي وکښېناستل. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې د یثرب مشران و او لاتر اوسه یې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتګ خبر شول. سعد اسید ته وویل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ ناپوهه خلك بې لارې کوي په قهر سره ووایه چې زموږ د کورونو لور ته رانشي، اسید توره په لاس کې واخیسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، ویې ویل: ولې دلته رغلي یئ؟ غواړئ چې زموږ ساده ګان وغولوئ، که د ځان خیر غواړئ، نو بیا دلته رانشئ.

معصب رضي الله عنه ورته وویل: ډېر ښه، آیا ته نه غواړې چې زموږ خبرې واورې؟

که خوښې دې شوې ویې منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور یې څوك په تا نشي منلی.

اسید ورته وویل: خبره دې روغه ده، بیا یې توره په ځمکه وټومبله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم یې تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وایي: قسم په الله جل جلاله چې د ده په مخ کې د اسلام د نور روښانتیا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ ولیده، بیا اسیر وویل: دا څومره ښکلی او په زړه پورې دین دی! دی دین ته د داخلېدو لاره څه ده ماته یې راوښایئ.

دواړو ورته وویل: لومړی به غسل وکړې او بیا به پاکې جامې واغوندی او د شهادت کلمه به ووایې او دوه رکعته لمونځ به وکړې. همغه و چې پاڅېده غسل یې وکړ، پاکې جامې یې واغوستلې، د توحید کلمه یې وویله او دوه رکعته لمونځ یې ادا کړ.

اسید وویل: زما یو بل ملګری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلك به مسلمانان شي.

هغه سعد بن معاذ دی، زه به یې همدا اوس تاسو ته راولېږم.

د سعد بن معاذ رضي الله عنه اسلام راوړل:

اسید خپله توره واخیسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و ورغی، سعد د قوم خلکو

ته وویل: قسم په الله جل جلاله چې اسید په کومه بڼه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسید چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟

ده وویل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم په الله جل جلاله ما په هغوکې څه بد ونه لیدل، خو بیا هم ما منع کړل، هغوی وویل: موږ به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو په لارکې مې واورېدل چې د حارثه کورنۍ راوتلې ده چې اسعد بن زراره د دې لپاره ووژني چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره یې واخیسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله یې چې هغوی دواړه ولیدل، نو پوه شو چې اسید غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بیا یې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وویل: ای ابو **امامة**! قسم مې دې په الله جل جلاله وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه وای روغ به راڅخه نه وې تللی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړې چې موږ یې نه خوښوو؟

مصعب رضي الله عنه سعد ته وویل: آیا ته نه کښېنې ترڅو زموږ خبرې واورې؟

که دې خوښې شوې نو ویې منه او که نه په زور خو یې په تا نشو منلی.

سعد وویل: خبره مو روغه ده، بیا یې توره په ځمکه نېغه ودروله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته اسلام بیان کړ، بیا یې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وايي: قسم په الله رضي الله عنه چې له خبرو وړاندې یې موږ په مخ کې د اسلام نښې ولیدې چې ځلېدې او رڼا یې کوله.

سعد رضي الله عنه وویل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وویل: غسل به وکړې، بیا به پاکې جامې واغوندې او د توحید کلمه به ووایې، بیا به دوه رکعته لمونځ وکړې.

سعد همداسې وکړل.

د سعد رضي الله عنه خبرې له خپل قوم سره:

سعد رضي الله عنه خپله توره واخیسته او د خپل قوم په لور یې روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو ویې ویل: ای د اشهل اولادې! تاسې ما ته په کوم نظر ګورئ؟

ټولو وویل: ته زموږ مشر او لارښود یې.

سعد وویل: زه به ستاسې د نر او ښځو سره تر هغوی خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې په الله جل جلاله او رسول الله صلی الله علیه وسلم ایمان نه وي راوړی. مخکې له دې چې ماښام شي د قوم ټول نر او ښځې پرته له یو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه چې د اسعد بن زراره رضي الله عنه په کور کې استوګن و وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدینه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمیر رضي الله عنه د نبوت د دیارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

شو او رسول اللهﷺ ته يې د کاميابی زیری، د قبايلو تود او ګرم هر کلی، د هغوی نيکې او پاکې هيلې او د ملاتړ ډاډ له ځان سره راوور.

د لوست ګټې:

۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولنې د اصلاح لپاره بايد داسې کسان وټاکل شي چې له يوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام پوهه ولري.

۲- د ټولنې د مشرانو او متنفذينو په اصلاح سره کولی شو د ټولنې په اصلاح کې لويه ونډه واخلو.

۳- اسلام ته بلنه بايد د نرمی، نيکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړ ه شي تر څو په زړونو کې لاره پيدا او مسخر يې کړي.

فعاليت

د سيرت نبي ﷺ د کتابونو په مرسته د دې لوست څخه که نورې ګټې تر لاسه کېږي څرګندې يې کړئ.

ارزونه

آ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱. د عقبی لومړنی بيعت په کوم کال ترسره شو ؟

۲. په لومړني بيعت کې د بيعت کوونکو شمېر څو تنه و ؟

۳. د اسيد بن حضيرؓ او سعد بن معاذؓ د مسلمانېدو کيسه په لنډ ډول بيان کړئ.

ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱. د نبوت په يوولسم کال د حج په موسم کې د يثرب (   ) تنه مسلمان شول.

۲. مصعب بن عميرؓ په يثرب کې په (   ) مشهور شو.

کورنی دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د يوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او الفاظو وليکئ.

دوه دیرشم لوست

د عقبې دویم بیعت

د بعثت دیارلسم کال:

د بعثت په دیارلسم کال د حج په موسم کې د یثرب د مشرکانو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرمې ته راغلل د رسول اللهﷺ سره یې په پټه رابطه ونیوله چې په پایله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشریق د ورځو په لړ کې د شپې په تیاره کې په عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقبې د دویم بیعت په هکله د کعب بن مالکؓ څرګندونه:

کعب بن مالکؓ فرمايي:

سره له دې چې موږ د رسول اللهﷺ سر د لیدنې خبره له مشرکانو پټوله، خو یواځې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدینې منورې نومیالی مشر و) وویل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام یې راوړ، هماغه و چې د عقبې د بیعت له ګډون څخه برخمن او بیا وروسته نقیب (نماینده) وټاکل شو.

کعبؓ وايي: په دې شپه د نورو خلکو سره یو ځای په خپلو ځایونو کې ویده شو، دریمه برخه شپه چې تېره شوه، نو رسول اللهﷺ سره د وعدې په خاطر په ورو ورو راپورته شو او ټول په عقبې کې راغونډ شو او د رسول اللهﷺ د راتګ په انتظار وو.

عقبې ته د پیغمبرﷺ راتګ:

هماغه و چې پیغمبرﷺ راښکاره شو او تره یې عباس بن عبدالمطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخوانی دین و، هم ورسره و او اړینه یې وګڼله تر څو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې ګډون وکړي او د بیعت په اهمیت او خطرناکو پایلو د ګډونوالو سره خبرې شریکې کړي.

د بیعت د مسؤولیت او دروندوالي په هکله د عباس﵁ څرګندوني:

د غونډې په پیل کې عباس﵁ خبرې وکړې او د یثرب مسلمانانو ته یې هغه لوی او دروند مسؤولیت ور په ګوته کړ چې د دې ترون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې یې وویل:

ای خلکو! ... دی (حضرت محمدﷺ) په خپله غوره ګڼې له تاسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که تاسې باور لرئ چې له ده سره کړې وعدې پوره کولای شئ او له دښمنانو یې ژغورلای شئ، نو تاسې یې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دښمن ته به یې سپارئ، نو همدا اوس یې پرېږدئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او داډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د ګډونوالو څرګندوني:

کعب بن مالک﵁ عباس ته وویل: ستا خبرې مو واورېدلې، بیا د غونډې ګډونوالو رسول اللهﷺ ته وویل: ای د اللهﷻ رسوله! د خدایﷻ او د خدایﷻ د رسولﷺ (ځان) لپاره چې څه ژمنې غواړې ویې غواړه، بیا رسول اللهﷺ خبرې وکړې او د بیعت ټکي یې څرګند کړل او بیعت ترسره شو.

د بیعت بندونه:

جابر﵁ فرمایي: موږ رسول اللهﷺ ته وویل: په څه درسره بیعت وکړو؟ پېغمبرﷺ وفرمایل:

په سختیو او آسانیو کې د اوامرو اورېدل او منل (یعني هر وخت).

په تنګ لاسی او پراخی کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لګول.

په نیکیو امر کول او له بدیو څه منع کول.

د اللهﷻ په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتوونکي له ملامتی څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملاتړ به مې کوئ او لکه څرنګه چې د خپلو ښځو او اولادونو ساتنه کوئ همغسې به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بیعت کوونکو کلک او قاطع دریځ:

براء بن معرور د رسول اللهﷺ لاس ونیو او وېې ویل: هو! په همدې شروطو درسره بیعت کوم، قسم مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په رښتیا پېغمبر رالېږلی یې، موږ به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې خپل ځان ساتو، ای د اللهﷻ رسوله! زموږ په بیعت باور ولره، قسم په اللهﷻ چې موږ ډېر جنګیالي، تورزن او مېړني خلک یو او دا کار راته له پلرونو او نیکونو څخه په میراث پاتې شوی دی.

د بیعت کوونکو شرطونه:

براء بن معرور رضي الله عنه د رسول الله ﷺ سره خبرې کولې چې ابوالهیثم په خبرو کې ورګډ شو او ویې ویل: ای د خدای ﷻ رسوله! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ دا کار وکړو او سبا چې الله ﷻ تاته برې درکړي، نو ته موږ پرېږدې او خپل قوم ته ولاړ شې؟

د الله ﷻ رسول تبسم وکړ او ویې فرمایل: وینه د وینې لپاره توئېږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یئ، د هغو سره به جنګېږم چې تاسې ورسره په جګړه کې یئ او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نو رسول الله ﷺ د خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه نقیبان (نماینده ګان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د ترون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خزرج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

فعالیت

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ څه توپیر و؟ څرګند یې کړئ.

د دې لوست ګټې:

۱ـ مشران باید په هره پرېکړه کې د نماینده ګانو نظر او موافقه واخلي.

۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره یې ریښتوني واوسي.

فعالیت

د دې لوست څخه كه نورې ګټې اخيستلى شئ، څرګندې يې كړئ.

ارزونه

الف: لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه وركړئ.

۱ـ د عقبې دويم بيعت په كوم كال ترسره شو؟

۲ـ د عقبې دويم بيعت كې د بيعت كوونكو شمېر څو تنو ته رسېده؟

۳ـ د بيعت بندونه بيان كړئ.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو كلماتو ډك كړئ.

۱ـ د يثرب د مشركانو سره څه دپاسه (   ) مسلمانان هم حج ته راغلل.

۲ـ د نمايندګانو له ډلې څه نهه تنه (   ) او درې تنه (   ) و.

ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه وليكئ.

۱ـ د عقبې دويم بيعت د بعثت په څوارلسم كال ترسره شو. (   )

۲ـ د عقبې په دويم بيعت كې د رسول اللهﷺ تره عباس هم برخه درلوده. (   )

كورنۍ دنده

زده كوونكي دې د ښوونځي كتابتون ته ولاړ شي او د سيرت نبيﷺ د كتابونو په اړه دې يو ليست جوړ كړي چې لږ تر لږه شپږ كتابونه د مولفينو د لنډې پېژندنې سره يې په كې ځاى پر ځاى وي.

دری دېرشم لوست

ظلم تور تم او تیارې دي

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.) متفق علیه

د راوي پېژندنه:

په شپږم لوست کې یې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

١ – الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.

٢ – ظُلُمَاتٌ: تیارې، مراد ورڅخه تشویشونه او سختۍ دي.

د حدیث شریف معنا:

له عبد الله بن عمر رضی الله تعالی عنهما څخه روایت دی چې رسول اکرم صلی الله علیه وسلم وفرمایل: (ظلم د قیامت د ورځې تیارې دي).

د حديث شريف حکمت:

ظلم د سختيو، دښمنيو، کينې او انتقام اخيستلو لامل گرځي، چې د خلکو آرامي او اطمينان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونيول شي، او ظالم انسان د ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق گرځي.

د حديث شريف گټې:

۱-د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېرى کول حرام او لويه گناه ده.

۲-ظالم به د قيامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخا ويني: الله تعالی هغه انسان نه ښښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېرى کوي، خو که چيرى د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوى ده ته ښښنه وکړي، هيله ده چې الله تعالی يې وبښي، لدې څخه پرته به ظالم د قيامت په ورځ د خپل ظلم سزا ارو مرو ويني.

ارزونه

۱- پورتنى حديث شريف معنا کړئ.

۲- د پورتني حديث شريف د راوي په هکله څرگندونه وکړئ.

۳- د پورتني حديث شريف گټې ووایاست.

کورنی دنده

۱- د ظلم د نړوونکو تاثيراتو په اړه يوه مقاله وليکئ.

۲- د حديث شريف دغه برخه ياد کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

څلور دېرشم لوست

د نرم خوی فضیلت

عَنْ عَائشَةَ رَضِيَ اللّٰهُ تَعالَی عَنْهَا قالت : (كُنْتُ عَلَى بَعِيرٍ صَعْبٍ فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.) رواه احمد

د راوي پېژندنه:

نوم یې حضرت عایشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه لور او د پیغمبر ﷺ میرمن او د مسلمانانو مور ده د هجرت په دویم کال پیغمبر ﷺ ور سره نکاح وکړه خورا فقیهه او عالمه وه په ځانګړي ډول د پیغمبر ﷺ د ژوندانه له جزئیاتو څخه یې پوره آګاهي درلوده، له پیغمبر ﷺ څخه یې زیات شمېر احادیث روایت کړي دي او د هجرت په ۵۸ کال وفات شوه.

د کلماتو معنا:

۱. بَعِيرٍ صَعْبٍ: شوخ اوښ
۲. فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ : د هغه په وهلو مې پیل وکړ.
۳. عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ: پر تا لازم دی تر څو نرمي او لطف وکړې.

د حدیث شریف معنا:

له حضرت عایشې صدیقې (رضی الله عنها) څخه روایت دی چې زه یوه ورځ په شوخ او ناآرامه اوښ

سپره وم، او ما د هغه اوښ په وهلو پیل وکړ تر څو هغه اوښ آرامه شي، پیغمبرﷺ راته وویل: پر تا لازم دي چې د دې اوښ سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلې، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره ښائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي ښه نه ښکاري او پای یې ناوړه وي.

د حدیث شریف حکمت:

سختي او تېزي د ټولو ظلمونو، دښمنیو، جګړو او خفګانونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه یوسي، په همدې بناء پیغمبرﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حدیث شریف ګټې:

۱. په وینا او کړنو کې نرمي: انسان باید په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمې خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندګان ورسره محبت وکړي. په یو بل حدیث شریف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

۲. پر حیواناتو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژوندیو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړوونکي حیوان سره چې د خطر وېره ترې هم کېږي باید په نرمۍ چلن وشي.

۳. له قهر، غوسې او بدخویۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بدخویۍ په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله ناکله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي، چې بیا ورباندې پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خویي په مقابل لوري کې هم سختي پیداکوي او د دې کار پایلې داسې اندازې ته ورسېږي چې یو لوری هم ورباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خویي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهربانۍ او حوصلې عادت کړو، تر دې پورې چې د سختۍ په مقابل کې د حوصلې او نرمۍ څخه کار واخلو.

٤. د نرمۍ او مهربانۍ له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمۍ او لطف نتیجه په

خپلو سترگو ويني هغه داسې چې په لطف او مهربانۍ سره هر کار ښائسته او په ډېره غوره اوسمه توگه سرته رسيږي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

بَعِيرٍ صَعْبٍ: **فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:**

۲. د حديث شريف اجمالي معنا بيان کړئ.

۳. د حديث شريف گټې بيان کړئ.

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:

عَلَيْكِ بِالرِّفْقِ فَإِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

۲. د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ او د خپلې مقالې له پاره يو مناسب عنوان وټاکئ.

زغم او حوصله

عَن أبِي هُرَيرَة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلي الله عليه وسلم: (لَيسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرعَةِ إنَّمَا الشَّدِيدُ اَلَّذِي يَملِكُ نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.) متفق عليه

د راوي پيژندنه:

دغه راوي په دريم لوست کې معرفي شوی دی.

د کلماتو معنا:

الشَّدِيدُ :	قوي او پهلوان.
بالصُّرعَة:	د مقابل لوري په ځملولو.
اَلَّذِي يَملِكُ نَفسَهُ:	هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

د حدیث شریف معنا :

له حضرت ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دي چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: هغه څوك قوي نه دی چې په پهلوانی کې خپل مقابل لوری ځملوي بلکې رښتنی قوي هغه څوك دی چې د غوسې پر مهال ځان کنترول کړي.

د حدیث شریف حکمت:

د انسان له بدو خصلتونو څخه یو غوسه ده چې د غوسه کوونکي په اخلاقي کمزورتیا او ناوړه تربیت دلالت کوي او خورا بدې پایلې لري ځکه چې انسان د غوسې په وخت کې ځان نشي کنترولولای او خپل اعصاب له لاسه ورکوي او په ډېرو وختونو کې د خپل غچ اخیستلو په فکر کې وي او خپل خیر او زیان په نظر کې نه نیسي چې په پایله کې نه جبرانېدونکي کارونه ورڅخه تر سره کېږي. له همدې امله پیغمبر ﷺ انسانانو ته داسې لارښوونه کوي چې د غوسې په حالاتو کې هم په خپل ځان کنترول ولري او د غچ اخیستلو او زور أزمایني په فکر کې ونه اوسي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. قوي او پهلوان هغه کس دی چې حوصله ولري: د قهرمانی او پهلوانی لقب له هغه چا سره ښايي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان کنترول او واك ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې د هوښیارۍ او عقل څخه لیرې وي اویه راتلونکي کې د خفګان او پښېمانی لامل وګرځي.

۲. د غوسې پر وخت باید حوصله ولرو: څرنګه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان پهلوان ښکاره کړي او د مقابل لوري د ځملولو په فکر کې وي تر څو د زور ازمایلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه کړي مګر د الله تعالی پیغمبر ﷺ دغه عمل ناسم بولي او توصیه کوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر کې دي.

۳. په خلکو کې د پیغمبر ﷺ د دې پیغام خپرول: پر خپل ځان باندې د دې حدیث شریف په تطبیقولو دې بسنه ونه شي، بلکې لازمه ده چې نور خلك هم له دې پیغام څخه خبر کړل شي په ځانګړې ډول هغه څوك چې د انتقام او غچ اخیستلو، او زور ازمایلو په فکر کې وي، او د دې امکان هم وي چې پر نورو خلکو ظلم او تیری وکړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طریقه لدې حدیث

شریف ځخه خبر کړل شي، ځکه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره ګناه ده.

٤. په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت کې زيات انسانان يوه لاره نيسي چې ښې پايلې نه لري، مګر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي، او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبير سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خير وي او هېڅ ډول نقصان او پښېمانتيا ونه لري.

ارزونه

١. د لوست حديث معنا کړئ

٢. لاندې عبارتونه بشپړ او پوره کړئ:

لَيسَ الشَّدِيدُ بِ.......... إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي .... نَفسَهُ عِندَ الغَضَبِ.

٣. د حديث شريف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده

١. د لوست حديث شريف حفظ کړئ.

٢. د لوست د حديث شريف د موضوع په اړوند يوه مقاله وليکئ.

شپږ دېرشم لوست

بد خویونه

عَنْ أَبي هُرَيْرَةَ رَضيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَديث وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللّٰهِ إِخْوَانًا.) متفق عليه

د راوي پيژندنه:

راوي په تېرو لوستونو کې پيژندل شوی دی.

د کلماتو معنا:

١. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بدګومان څخه ځانونه وساتئ

٢. لَا تَحَسَّسُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.

٣. لَا تَجَسَّسُوا: د خلکو عيبو نه مه څېرئ

٤. لَا تَنَاجَشُوا: د توکو نرخ مه لوړوئ. پدې ډول چې خپله يې نه اخلي

٥. لَا تَحَاسَدُوا: يوله بل سره حسد مه کوئ.

٦. لَا تَبَاغَضُوا: يو له بل سره کينه مه کوئ

٧. لَا تَدَابَرُوا: يو له بل سره دښمني مه کوئ او اړيکې مه پرې کوئ

د حدیث شریف معنا:

له حضرت ابو هریرهؓ څخه روایت دی چې پیغمبرﷺ وفرمایل: یو پربل بدګماني مه کوئ ځکه چې بدګماني لوی دروغ دی د یو او بل کمزوري مه بیانوئ، عیبونه یې مه رابرسیره کوئ او په نرخ کې دوکه مه کوئ او یو له بل سره حسد، کینه او دښمني مه کوئ. اې د الله بنده ګانو پخپلو کې سره ورونه شئ.

د حدیث شریف حکمت:

بدګوماني، د عیبونو لټول، کینه او بغض ساتل، مقاطعه او دښمني کول او نورو ته دوکه ورکول هغه ناوړه خویونه دي چې د وګړو د بدنامۍ لامل ګرځي او د ټولنې وګړي په بې ځایه ویناو او کړنو مصروفوي، کله ناکله خبره دومره سختو دښمنیو ته ورسیږي چې فیصله کول یې هم ناشوني وي.

د حدیث شریف ګټې:

۱. بدګوماني حرامه ده: بې له کوم دلیله پر چا بدګومانه کېدل حرام دي، کله داسې هم کیږي چې د یو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا یو ناروا او حرام کار دی.

په اصل کې هر انسان عادل او پاک دی او بدي یو عارضي شی دی، چې په انسان کې پیدا کیږي، باید هر انسان ته د خپل اصلیت په نظر وکتل شي او تر څو پورې چې د یو انسان بدي د دلائلو او علامو په رڼا کې څرګند نشي هغه یو پاک او عادل شخصیت دی او هېڅوک دا حق نه لري چې په خپلو اټکلونو، تشو ګومانونو او بې ځایه آوازو د چا په حق کې د بدۍ قضاوت او فیصله وکړي.

په خپلو منځونو کې د بدګومانیو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هکله بحث وکړئ.

۲. تجسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه کار ندی:

تجسس د خلکو د پټو رازونو پلټلو ته وایي، محسس انسان هغه چا ته وایي چې شپه او ورځ په دې لټه کې وي تر څو د خلکو د کورونو له پټو رازونو او پټو کړو وړو څخه ځان خبر کړي، او بیا خپل

ليدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بيان کړي.

۳. تجسس هم ناروا عمل دی:

تجسس د خلکو تر منځ د پټو رازونو را ټولو ته وايي، تر څو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصئوونيت له منځه وړي انسانان دې ته اړ کوي چې ځينې ويناوې او جايزې کړنې (په ځانګړې ډول د کور داخلي کارونه) د خاصو خلکو او مجلسونو د غړو تر منځ (پټ وساتي) نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دی، لازم دي چې د داسې کار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د کشفي او استخباراتي شبکو له لوري د دښمنانو د دسيسو او پلانونو تعقيبول تر څو د مجرمينو او د هغوی د طرحو مخه ونيسي، همدا راز د اداري فساد، ټولنيزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حديث د حکم څخه مستثنی دي، بلکې په ټولنه کې ځينې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفايي حسابېږي، چې د دې څخه سربېره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

٤. تناجش حرام کار دی:

تناجش ډېر د مزايدې په بيعه کې منځ ته راځي، او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د يو جنس د قېمت د اوچتولو په غرض يو کس د بل کس سره پدې خبره اتفاق وکړي چې د پېرودونکي په وړاندې به يو کس د پېرودونکي او بل د پلورونکي نقش اداء کړي، او پېرودونکی به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي يو جنس په ډېر اوچت قېمت ورڅخه واخلي، چې دا کار له يوه پلوه فرېب او دوکه ده او له بل پلوه د يو څو دوکه بازو په وسيله د اجناسو د قېمتونو لوړول ټولې ټولنې ته ضرر رسول دي.

فعالیت

زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د نجش ((مزايدې بيعه)) تمثيل کړي.

ارزونه

۱. د لوست د حديث شريف معنا بيان کړئ.

۲. لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ:　　لَا تَحَسَّسُوا:　　لَا تَدَابَرُوا:

۳- د پورتني حديث شريف ګټې په لنډ ډول بيان کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

۱. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ .

۲. لَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا.

اووه دېرشم لوست

د مخکې لوست د حدیث شریف پاتې برخه

٤- یو له بل سره کینه او حسد کول جواز نه لري:

په تېرو لوستونو کې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه کړي دي.

٥- کینه او بغض حرام دي:

کینه او بغض دوستي او ملګرتیا له منځه وړي، د خلکو تر منځ اړیکې پرې کوي، د جګړو او اختلافاتو لامل ګرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دین بغض او هغه څه چې د بغض لامل ګرځي حرام ګرځولي دي.

فعالیت

حسد تعریف، او د غبطې سره څه توپیر لري؟ بیان یې کړئ.

٦- د اړیکو پرې کول او یو له بل سره دښمني کول حرام کارونه دي: دا چې اسلام سوله ایز ژوند، او د ټولنیزو اړیکو ټینګښت ته ځانګړې پاملرنه کوي له دې امله د اړیکو پرې کول او دښمني کول د اسلام له روحیې سره مخالف کارونه دي.

په یو بل حدیث شریف کې چې بخاري او مسلم روایت کړی دی راغلي دي: (د یو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې د بل مسلمان سره له درېو ورځو څخه زیاته مقاطعه وکړي، کله چې له یو بل سره مخامخ شي نو یو له بل څخه مخ اړوي، په دوی کې غوره هغه څوک دی چې پر بل باندې د سلام په اوچولو کې لومړیتوب وکړي).

له بل پلوه له یو چا سره د خبرو نه کول مغرضو او فاسدو خلکو ته د دې زمینه برابروي چې له یو چا څخه بل چا ته تحریف شوې خبرې ورسوي، چې بالاخره خبره لویې دښمنۍ ته رسېږي.

۷- د الله تعالی بندګي:
انسانان باید عاجز او متواضع وي، او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او ډېرې پانګې خاوند وي بیا هم د الله تعالی عاجز بنده دی، نو په کار نده چې د الله تعالی له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.
۸- د ورورولۍ ژوند:
په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د ورورولۍ اړیکې ټینګې او را ژوندۍ کړای شي چې د ورورولۍ څخه هدف همغه نږدې همدردي، خیر غوښتل او زړه خوږي وي لکه د یو بدن د اعضاؤ په څېر چې د یوې عضوې په درد سره ټولې اعضاوې د نا ارامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:
إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ .... أَكْذَبُ الْحَدِيث وَلَا .... وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا .... وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا.
۲. د حدیث شریف کوم عبارت د بغض په حرمت دلالت کوي؟
۳. د حدیث شریف کوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت کوي؟
٤. د حدیث شریف کوم عبارت د بدګومانۍ په حرمت دلالت کوي؟

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:
لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا
وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللهِ إِخْوَانًا.
۲. د یو مناسب عنوان لاندې د لوست د حدیث شریف په اړه یوه مقاله ولیکئ.

اته دیرشم لوست

نېشه یي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ((كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجة.

د راوي پېژندنه:

په دویم لوست کې يې پېژندنه وشوه.

د کلماتو معنا:

مَا أَسْكَرَ:	کوم شي چي نیشه راولي
كَثِيرُهُ:	ډیر يې
قَلِيلُهُ:	لږ يې

د حديث معنا:

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ وفرمايل: هر هغه څه چې مستي او نېشه راولي حرام دي او هر هغه څه چې زيات يې نيشه راولي لږه اندازه يې هم حرامه ده.

د حديث شريف حکمت:

نيشه يي توکي وګړي او ټولنه له خورا سختو زيانونو سره مخ کوي: لکه ديني زيانونه، روغتيايي زيانونه، ټولنيز زيانونه، اقتصادي زيانونه، سياسي زيانونه، امنيتي زيانونه، روحي زيانونه او داسې نور.

په همدې اساس په سالمه ټولنه کې بايد د نېشه يي توکو د استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نيشه اي توکو تعريف:

نيشه يي توکي هغه توکي دي چې متداوم استعمال يې د مرکزي اعصابو د فعاليت سيستم ته تغير ورکوي او زيات استعمال يې د بدني او روحي رورډوالي لامل ګرځي.

د نيشه اي توکو ډولونه:

نيشه اي توکي هم په طبعي توګه وجود لري لکه اپين چې د کوکنارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کيمياوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي لکه هيروين، مورفين، کوکائين، کودين او داسې نور.

د نيشه اي توکو ضررونه:

د نيشه يي توکو استعمال ډېر جسمي اوروحي زيانونه لري لاندې يې بيانوو.

١. د بدن د دفاعي سيستم کمزوري کول.
٢. د مرکزي اعصابو د فعاليت سستول.
٣. د زړه د ټکان زياتوالی .
٤. د ستوني او بلربوډو سرطان
٥. د ليدکمزوري کول.
٦. د وينې د فشار لوړول.
٧. په وينه کې د غوړوالي زياتوالی.
٨. د زړه دربدل.

۹. د تنفسي سیستم خرابیدل.

۱۰. روحي تشویشونه لکه (خفگان، اضطراب، ځانته ناستی، په ځان باندې بې باوري او نااميدي) پیدا کول.

ارزونه

۱. د حدیث شریف معنا واضح کړئ.

۲. د نیشه يي توکو مهم ضررونه بیان کړي.

۳. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

((كُلُّ مُسْكِرٍ ....))

((مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فـ......... حَرَامٌ))

کورنۍ دنده

حدیث شریف له معنی سره حفظ کړئ.

د نیشه اي توکو د اضرارو په اړه یوه مقاله ولیکئ چي له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

نهه دیرشم لوست

فاسده بیعه

په نولسم لوست کې مو باطله بیعه وپیژندله،اوس غواړو چې په فاسده بیعه وپوهېږو.

د فاسد تعریف:

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی یعنی نا سم.

اوپه اصطلاح کې: فاسده بیعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحیحه نه وي، یعني د انعقاد شرطونه یې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه یوکې کوم شرط مختل شوی وي.

مثلا په بیعه کې داسې شرط کیښودل شي چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د یو کور خرڅول چې په کرایه به یې نه ورکوي.[50]

حکم یې:

مبیعه او مال په قبض کولو سره ملک ګرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر یو د متعاقدینو کولای شي چې بیعه فسخه کړي او اخیستی مال بیرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړومخه ونیول شي.[51]

د فاسدې بیعې ځینې احکام:

• په فاسده بیعه کې یواځې د عقد په کولوسره ملک نه ثابتیږي ترڅوچې له عقد سره سم د بایع په اجازه قبض شوی نه وي.

• که چیرې په فاسده بیعه کې بایع مشتري ته مبیعه تسلیم کړي، او په عقد کې دواړه عوضه (مبیعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبیعې مالک ګرځي، او بایع د ثمن مالک ګرځي.[52]

۵۰ - البحر الرائق (ج ۱۶ / ص ۲۹)- مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۲۴۰)- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۱۰۰)
۵۱ - الجوهرة النيرة: ۱/ ۲۹۳
۵۲ - الجوهرة النيرة - (۲ / ۲۶۹)- العناية شرح الهداية - (۹ / ۱۸۸)

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- فاسده بیعه **لغةً** او اصطلاحاً تعریف کړئ؟

۲- د فاسدې بیعې حکم څه دی؟

کورنی دنده

د باطلې او فاسدې بیعې تر مینځ توپیر څه دی؟ په کتابچو کې یې ولیکئ.

څلوېښتم لوست

مکروه بیعه

له منعه شویو بیعو څخه مو باطله او فاسده بیعه وپیژندله،اوس غواړو چې په مکروه بیعه وپوهیږو.[53]

د مکروه بیعې تعریف:

مکروه په لغت کې: د محبوب ضد دی ، یعنې بد ګڼل شوی.

او شرعاً: هغه بیعه ده چې اصلا او وصفاً روا وي، خو دیوه بل شي له کبله ورڅخه د ډېرې کولو حکم شوی وي، لکه د جمعې د آذان په وخت کې اخیستل او خرڅول.[54]

حکم یې:

په مکروه بیعه کې له قبض څخه مخکې ملکیت ثابتېږي او د قیمت ورکول واجبېږي.[55]

د مکروه بیعې مهم ډولونه:

۱. نجش:

نجش په لغت کې: د جال لورته د مرغانو هی کولو ته وایې.

او د شریعت په اصطلاح کې: د دریمګړي له لوري د مال قیمت لوړول، پداسې حال کې چې پخپله یې اخیستونکی نه وي، بلکې یواځې د نورو د هڅولو لپاره یې قیمت لوړول غواړي، نجش بلل کیږي.[56]

ددې بیعې حکم: دا بیعه مکروه بیعه ده. ځکه دا د یو مسلمان ورور د ضرر لپاره یوه حیله جوړول دي، له دې امله شریعت ورڅخه منعه کړیده.

۲. د ورور په بیعه باندې بیعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه کسان (بایع اومشتري) دیوې سلعې (سامان) په بیعه کولو لګیا وي، بایع خپل شی قیمت کړي ، په دې وخت کې بل مشتري راشي او ددوی په بیعه کې ځان ورګډ کړي، او هغه شی له بایع څخه یا په زیات قیمت او یا په هغو یادوشویو ثمنو واخلي.

[53]- د امام صاحب رح په وړاندی تحریمی مکروه : هغه ده چې په ظنی دلیل چې شبهه پکې موجوده او ثابته وي، او حرامو ته ورنږدې وي. (فتح القدیر: ۵/ ۲۳۹، والبحر الرائق (ج۱۶/ص۳۰)، وتبيين الحقائق(ج۱۰/ ص۴۲۳).

[54] - رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۰۶)

[55] - الهداية(حاشية) (۱۹). [56] - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۳

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه له رسول اللهﷺ فرمايي: (دا پکار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه کې دخان لپاره ورگډ شي). او دا ځکه چې په دې بيعه کې بل مسلمان ورور ته اذيت او ضرر رسيږي. [57]

۳. د قافلې مخې ته ورتګ:

صورت يې داده چې يوڅوک د داسې قافلې په راتگ خبر شي چې ډېر سامان (لکه غنم) يې را بار کړي وي، او يو سړى ورشي او ټول هغه څه ورڅخه واخلي چې قافلې راوړي وي، او بيا يې ښار ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي. او يا دا چې ښاري سړى صحرايي ته ووايي: مال دې زما سره کيږده، په مناسب وخت کې به يې په ښاريانو درته په لوړ قيمت خرڅ کړم.

د دې بيعې حکم: دغه اخيستل مکروه دي، ځکه د يوه روايت له مخې رسول اللهﷺ فرمايي: (تاسو د قافلې مخې ته د تجارت لپاره مه ورځئ) {صحيح البخارى ۳٦۷/۵}، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقې اوسيدونکي په قحطى اوتنگ لاسي کې وي او دا کار ورته ضرر رسوي، او که يې ضرر ورته نه رساوه بيا گناه نلري. [58]

۴. د جمعې د آذان په وخت کې بيعه کول:

د بيعې مکروهه وخت د جمعې د آذان څخه پيل کيږي: الله تعالى فرمايي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ }. " اى مؤمنانو !کله چې د جمعې په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي نو د الله د ذکر خواته وځغلئ، **اخيستل** او **خرڅول** پريږدئ".

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه لدې سره غيرمشروع شى څيرمه شوى دى چې هغه د جمعې د لمانځه او يا د خطبې نه پاتې کيدل دي.

پدې ټولو صورتونوکې بيعه مکروه ده خوعقد اوترون وربانديې نه فاسديږي.

فعاليت

ذکر شوى بيعې شرعا مکروه دي، حکمت يې وواياست چې ولې مکروه گرځول شوې دي؟

۵۷ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۰)

۵۸ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۸۹)

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱- مکروه بیعه تعریف کړئ.

۲- د مکروه بیعې حکم څه دی؟

۳- په لنډه توګه د مکروه بیعې مهم ډولونه وښایاست.

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. د نجش حکم: نجش بیعه مکروه ده (   ).

۲. د جمعې د آذان په وخت کې بیعه مکروه نه ده (   ).

۳. د مکروهاتو سره عقد نه فاسدیږي (   ).

کورنی دنده

د مکروهه بیعو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

يو شلوپنځم لوست

اقاله

محمود له يوه دکان څخه يوه جامه واخيستله، چې کله خپل کورته ولاړ د جامې په اخيستلو پښيمانه شو، نو پلورنکي ته راغې او ورڅخه يې وغوښتل چې جامه بېرته واخلي او ده ته خپلې پيسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړانديز قبول کړ خپله جامه يې واخيسته او ده ته يې خپلې پيسې ورکړې.

د اقالې تعريف:

اقاله په لغت کې: پورته کولو، اولرې کولو ته وايي.[60]

او په اصطلاح کې: د متعاقدينو په خوښه د بيعې له مينځه وړلو ته اقاله ويل کيږي.[61]

د اقالې د روا والي حکمت:

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د خلکو لپاره آسانتيا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پيښيږي چې يوسړی په پيسو يو څه واخلي او بيا وګوري چې دی پيسو ته اړتيا لري، او کله يو شی خرځ کړي بيا وګوري چې دې هغه شي ته اړتيا لري، او په بيعه پښيمانه شي، نو اسلامي شريعت د اقالې اجازه ورکړې ده، او د عقد مقابل لوری يې دې خبرې ته تشويق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم:

په بيعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول اللهﷺ څخه روايت دی فرمايي: { مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اَللّٰهُ عَثْرَتَهُ }[62]. (څوک چې له يوه پښيمانه انسان سره اقاله وکړي, بيعه له مينځه يوسي الله تعالی به يې ګناوې له منځه يوسي).

او بل دا چې د بيعې عقد کول د دواړو اړخونو (بايع او مشتري) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له مينځه يوسي.[63]

د اقالې شرطونه:

۱- په اقالې کې بايد دواړه اړخه راضي اوخوښ وي.

۲- مبيعه بايد داقالې په وخت کې موجوده وي، ځکه اقاله دعقد لرې کول دي، محل او ځای يې مبيعه ده.

۶۰ - فتح القدير - (ج ۱۵ / ص ۲۰۶).

۶۱ - تبيين الحقائق: ۱۱\۶۵.

۶۲ - رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ.

۶۳ - رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَهْ، وَصَحَّحَهُ اِبْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ (۲- العنايه : ۹\۲۲۸)

فعالیت

احمد په سلو افغانيو له محمود څخه د چای یو ترموز واخیست، له اخیستلو وروسته محمود پښيمانه شو، او له احمد څخه يې وغوښتل چې خپل مال يې بيرته ورکړي ، احمد ومنله خو لس افغاني ګټه يې هم ورڅخه واخيسته، اوس ووایاست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دې باب اړوند مسائل:

۱.اقاله کول د فسخې په معنا ده، مګر دا چې فسخه کول متعذر او ناشوني شي، او هغه دا چې په مبيعه کې له قبض څخه وروسته جلا زيات والی راشي(لکه کوم ښاروی چې بچې وزيږوي).

۲.که چيرې تر لومړنيو ثمنو په زيات قيمت اقاله وکړي، اويا د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکه له سره نوې بيعه ده.

۳.د ثمنو ضايع کيدل او له مينځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه ګرځي، خو د مبيعې هلا کيدل او له منځه تلل د اقالې د صحت مانع ګرځي.

ارزونه

آ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱.د(مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اللهُ عَثْرَتَهُ) معنی بيان کړئ.

۲.د اقالې د رواوالي حکمت او ګټه څه ده؟

۳.د اقالې حکم څه دی؟

ب.لاندی تش ځايونه ډک کړئ:

اقاله په لغت کې: ....ته وايي.

او په شريعت کې: ....

ج.د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱.دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضي او خوښ وي ( ).

۲.دا شرط نه دی چې مبيعه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ( ).

کورنی دنده

رسول الله(ص) فرمايي: :«مَنْ اَقَالَ نادماً، اَقَالَهُ اللهُ عَثْرَتَهُ» دغه حديث شريف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟

۶۴ - الفقه الاسلامي وادلته - (ج ۵ / ص ۴۳۶)

دوه څلوېښتم لوست

د مرابحې بيعه

د مرابحې تعريف:

لغتاً: مرابحه ګټې او ډېروالي ته وايي.

او شرعاً :

په معلومه ګټه باندې د مال خرڅولو ته د مرابحې بيعه ويل کيږي.

ددې بيعې د جواز سبب او حکمت:

ډير داسې مشتريان شته چې په سوداګرۍ کې مهارت نه لري، او يا د بازار د قيمت څخه خبر نه وي، نو دا خوښوي چې له يو چا څخه په معلومه ګټه يو شی واخلي، مثلا ورته وايي: په سلو کې پنځه افغانۍ ګټه درکوم.

نو په دې طريقه په مطمئنه توګه بيعه کولای شي.

د مرابحې حکم:

د مرابحې د بيعې عقد او ترون شرعاً جايز دی، څکه د جواز ټول شرطونه پکې شتون لري.

د مرابحې د صحت شرط:

۱. د اخيستلو اصلي قيمت بايد معلوم وي.

۲. د ګټې اندازه بايد معلومه وي.

د دې باب اړوند احکام:

• په اصلي قيمت باندې د دوبي، رنګ ورکوونکي، طراز (نقش او نګار کوونکي) او مزي (تاوونکي)، او د حمل (بارولو، نقلولو)، او خوراک پيسې ورزياتيدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت کې به داسی وايې: دا شی په دومره راته تمام شوی دی، او داسې به نه وايې چې ما په دومره اخيستی دی.

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې که چیرې د مرابحې په بیعه کې مشتري په کوم خیانت پوه شو، نو دی اختیارلري که یې خوښه وي په ټولو ثمنودې واخلي، او یا دې بیرته ورکړي.

فعالیت

د مرابحې بیعه په مختلفو صورتونو تمثیل کړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د مرابحې بیعه تعریف کړئ؟

۲. حکم یې څه دی؟

۳. د مرابحې شرطونه څه دي؟

٤. د مرابحې د بیعې د جواز سبب ذکر کړئ.

٥. د مرابحې دوه حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې د بیعې په هکله عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

دري ځلوېښتم لوست

د توليې بيعه

په تېر لوست کې مو د مرابحې بيعه وپيژندله چې ګټه پکې کيږي، اوس غواړو چې د توليې بيعه وپيژنو.

د توليې تعريف:

توليه په لغت کې: بل چا ته د ولايت او واک ورکولو ته وايي.

اصطلاحاً: پخپل سر (په اخيستل شوي قيمت) د شي پلورلو ته وايي .

په توليه کې بايع نه ګټه کوي او نه نقصان.[٦٥]

د توليې د بيعې د مشروعيت دليل:

په يو روايت کې راغلي دي چې: ابوبکر ﷺ دوه اوښان واخيستل، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل (وَلِّني أحدَهُمَا) يعنى يو اوښ پخپل سر راکړه يعني په هغو ثمنو (قيمت) يې راکړه چې تا پرې اخيستى دى.[٦٦]

د توليې د بيعې د روا والي حکمت:

خلک توليې ته اړ دي، ځکه په خلکو کې داسې کسان شته چې د شيانو په قيمتونو نه پوهيږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه ورباندې پوهيږي، تر څو په ډاډه زړه بيعه تر سره کړي.[٦٧]

د توليې د صحت شرطونه:

١- عوض او بدل بايد مِثْلِي او يا قِيَمِي وي.

٢- عوض او بدل بايد د مشتري مملوک (خپل مال) وي.[٦٨]

فعاليت

د توليې د بيعې مختلف صورتونه تمثيل کړئ.

٦٥ - رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤) ٦٦- مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ٥ / ص ٣٢٢)

٦٧ - الفقه الحنفى وادلته: ٢- ٥٢ ٦٨- رد المحتار - (ج ١٩ / ص ٤٨٤)

د تولیه بیعې احکام:

• د امام ابوحنیفه(رحمه الله) په وړاندې، که چیرته اخیستونکی د تولیې په بیعه کې په خیانت خبر شي نو بیا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قیمت) کم کړي.

• په تولیه کې موزون او مکیل شیان باید بیا له سره وزن او پیمانه شي، له هغې وروسته دې مشتري ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.[69]

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د تولیې بیعه تعریف کړئ.

۲. د تولیې بیعې حکم څه دی؟

۳. د تولیې شرطونه کوم دي؟

٤. د تولیې بیعې د مشروعیت دلیل ذکر کړئ.

۵. د تولیې حکمونه ذکر کړئ.

کورنۍ دنده

د مرابحې او تولیې فرق په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

٦٩- مختصر القدوري: باب المرابحة والتولية

څلور څلویښتم لوست

ربا (سود)

د احمد زوی ډېر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره دی (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري، محمود ورته وایي: زه به دغه پیسې درکړم، خویوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانۍ راکوې، او که را دې نه کړې نو بیا به د هرې میاشتې په تیریدو سره ماته دوه دوه زره افغانۍ اضافه راکوې. یعنې یو کال پس به احمد د محمود څخه (۳٤۰۰۰) افغانۍ پوروړی وي.

د ربا تعریف:

ربا په لغت کې: زیاتوالي ته وایي.
او په اصطلاح کې: بې عوضه زیاتوالی ربا بلل کیږي.[70]

د ربا د حرمت دلیل:

الله تعالی ﷻ فرمایي: { وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا }.[71]
ژباړه: او الله تجارت روا، او سود یې ناروا کړی دی.

د ربا(سود) د تحریم حکمت:

په سود کې د بیوزلو او تنګ لاسو د ضعف نه ډیره ناوړه استفاده کیږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بډایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې جایدادونو او شتمنیو ته یې هم سترګې نیولې وي، او په پای کې یې له هغو نه هم خلاص کړي، اویا داچې ټول عمریې خپل غلام وګرځوي.(دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د ربا حکم: په شریعت کې ربا (سود) مطلقاً حرام دی.

---

۷۰ -- رد المحتار(ج ۲۰ / ص ۹۸)
۷۱ - [البقرة/ ۲۷۵]

د ربا صورتونه:

۱.کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي پدې صورت کې هم زیادت په کې حرام دی او هم نسیه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادله په یو سل او شل گرامه طلا باندې.

۲.کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر یا جنس) صفتونو څخه یو (زائل) شي په هغې کې زیادت روا دی خو نسیه پکې حرامه ده، لکه: د څلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوربشو باندې چې دا لاس په لاس روا خو نسیه یې حرامه ده.

فعالیت

که یو څوک د یوه پسه په عوض کې یو پسه او یو وری واخلي، ایا دا سود بلل کېږي؟

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱.په شریعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟

۲.د ربا اوسود د حرمت حکمت څه دی؟

۳.د ربا څو صورتونه بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د ربا او سود د حرمت او تاوانونو ته د هغې د ضررونو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

پنځه څلوېښتم لوست

قرض

رسول اللهﷺ فرمايي: { څوك چې د يو مسلمان د ژوند مشكل ور آسانه كړي الله تعالى به د ده مشكل ور آسانه كړي...... ، او الله تعالى تر هغه د ده مرسته كوونكى دى تر هغه چې دى د خپل ورور مرسته كوي }[٧٢].

د قرض تعريف:

لغةً: غوڅولو او پرې كولو ته وايي، په قرض كې هم يو څوك له خپل مال څخه يوه برخه پرې كوي او بل ته يې وركوي، قرض ته سَلَف هم وايي.

شرعاً: يوه چاته د مثلي مال وركول دي چې هغه ګټه ورڅخه واخلي او مثل يې بيرته قرض وركوونكي ته وركړي.[٧٣]

د قرض ركن:

ركن يې ايجاب، او قبول دى.

د قرض د مشروعيت دليل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دى.

۱. **د كتاب الله دليل**: الله تعالى فرمايلي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنتُم بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[٧٤].

"اې مؤمنانو، كله چې د كومې ټاكلې نېټې له پاره تاسې په خپلو منځو كې د پور معامله كوئ، نو هغه وليكئ".

۲. **د سنت دليل**: رسول اللهﷺ فرمايي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلې قرض وركړي خداى به ده ته د يو ځل قرض په اندازه د صدقې كولو اجر وركوي.))[٧٥]

د دې مبارك حديث مفهوم داى چې د قرض پنځوس په سلو كې ورته د صدقې په شان محاسبه كيږي.

۳. **د اجماع دليل**: ټول اهل علم د قرض وركولو په جواز متفق دي.[٧٦]

د قرض د روا والي حكمت:

كله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښيږي چې د بل چا نقدې مرستو ته اړ كيږي، او خلك ده

٧٢ - شعب الايمان. بيهقي - (٦ / ١٠٤). ٧٣- رد المحتار - (ج ٢٠ / ص ٧٤)

٧٤- {البقرة: ٢٨٢}.

٧٥- مسند الصحابة - (٢٦ / ٩٥)، ابن ماجه او ابن حبان يې عبدالله ابن مسعود څخه روايت كړى دى.

٧٦- العناية شرح الهداية - (ج ٩ / ص ٢٨٨)- الفقه الاسلامي و ادلته - (ج ٥ / ص ٤٣٩)

ته په وړیا توګه پیسې نه ورکوي، او دی هم د نورو صدقې نه قبلوي، نو یوائینۍ لاره همدغه ده چې د یوې مودې لپاره د چا نه پور (قرض) واخلي ، او بیا یې بیرته ورکړي.
ځکه خو شریعت قرض رواکړی دی، او خلك یی دې ته هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو ته قرض ورکړي.

د قرض حکم:

د قرض اخیستونکي ملکیت سمدلاسه په (قرض) اخیستل شوی مال کې ثابتیږي، او د ده په ذمه (په غاړه) سمدلاسه د هغه مثل ثابتیږي، چې باید قرض ورکوونکي ته یې په راتلونکی کې ورکړي.[77]

د قرض شرطونه:

۱.قرض ورکوونکي ته راجع شرط: دا دی چې قرض ورکوونکی باید د تبرع (احسان کولو) اهلیت ولري، نو که یو ممیز هلك یو چاته قرض ورکړي دا صحت نه لري ځکه چې شریعت ده ته د داسې تصرف جواز نه دی ورکړی چې په هغه کې د ضرر احتمال وي لکه هبه او داسې نور.[78]
۲.قرض (قرض ورکړ شوي مال) ته راجع شرطونه دادي:
ا- قبض کول یې.
ب-قرض ورکړل شوی شی باید مثلي وي، لکه پیمانه کیدونکي، او تلل کېدونکي شیان، یا سره نژدې شمیرل کیدونکي شیان، نود داسې شي قرض ورکول چې د هغه مثل نه وي جواز نلري، ځکه هغه بیا د شخړو لامل ګرځي.[79]
۳. په قرض باندې به ګټه نه اخیستل کېږي، ځکه اصل په قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي، او له قرض اخیستونکي سره احسان کول دي، نو که قرض ورکوونکی په قرض اخیستونکي معلومه ګټه کیږدي داجواز نه لري، ځکه دا د ربا (سود) شبهه پیداکوي.
خو که قرض اخیستونکی پخپله خوښه له اخیستل شوي شي څخه ښه شی ورکړي، بیاکومه پروا نه لري، بلکې دا د قرض ښه ادا، او ښه کار دی، رسول اللهﷺ فرمايي: {خیرالنَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً}[80]،" ښه او غوره د خلکو هغه دی چې قرض په ښه توګه اداء کوي.

---

۷۷ - بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ۴۲۵)
۷۸ - بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۶)
۷۹- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۸)
۸۰- المعجم الکبری .طبرانی ۳۹۴/۱

فعالیت

۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پورونه ورکول کیږي، ددې لوست په رڼا کې دهغه څرنګوالی په ګوته کړئ.

۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

آ.لاندې پوښتنوته ځوابونه ورکړئ:

۱.قرض لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲.د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟

۳.د قرض حکم څه دی؟

٤.د قرض رکن او شرطونه څه دي؟

ب.د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیږدئ:

۱.د قرض رکن ایجاب دی فقط(   ).

۲. قرض په هر شی کې جواز لري( ).

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

شپږ څلوېښتم لوست

د صرف بیعه

د صرف تعریف:

په لغت کې: د يوشي د مخ اړول له يوى خوا نه بلې خوا ته وايي.[81]
اوپه شريعت کې: صرف د نقودو بيعه ده په نقودو باندې. که يې جنس يو وي، او يا توپير سره ولري.
او له نقودو څخه مراد: سره زر، سپين زر، او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځاى درېږي، لکه مروجې پيسې.[82]

د نومولو وجه:

دغه عقد په (صرف) باندې ځکه ونومول شو چې په دغې بيعې کې غالباً هر جانب خپلې پيسې له يوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلا: ريال يا ډالر يا کلدارې په افغانۍ اړوي.

د صرف د بيعې حکم:

کله چې د صرف د بيعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بيعې شرطونه:

١.د جانبينو له جداکېدو مخکې (له يوه او بل څخه) د مال قبضول.
ځکه چې قيمتونه هره لحظه تغيير مومي او بيا نزاع او شخړې ته لاره هوارېږي.
٢.پدې بيعه کې خيار شرط وجود نه لري، ځکه چې خيار شرط اضافي وخت ته اړتيا لري، او د صرف په عقد کې تاخير او تاجيل د شخړو سبب ګرځي.
٣.همدارنګه تاجيل به هم پکې نه وي.

د صرف د بيعې احکام:

١.د سپينو زرو په سپينو زرو، او د سرو زرو په سرو زرو خرڅول جواز نه لري، مګر دا چې د دواړو اندازه په يو شان وي.
٢.که چيرې سره زر په سپينو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زياتوالى جواز لري، او له بيليدو مخکې قبض کول واجب دي، اوکه چيرې د صرف په بيعه کې عاقدين د بدلينو له قبضولو

٨١ - (لسان العرب)
٨٢ - مجمع الانهر في شرح ملتقى الابحر - (ج ٥ / ص ٤٤٦).

مخکې سره بیل شي نو دا عقد باطل دی .
۳. د صرف په بیعه کې مخکې لدې چې عوضین قبض شي تصرف کول پکې جواز نه لري.
٤. رایجه پیسې د نقدینو حکم لري.[۸۳]

فعالیت

په بازار کې د صرف د بیعې موجوده بیلګې او نمونې یې د حکم سره بیان کړئ.

ارزونه

۱. د صرف بیعه تعریف کړئ.
۲. له نقودو څخه مراد څه دی؟
۳. د صرف د بیعې حکم څه دی؟
٤. شرطونه یې څه دي؟

کورنۍ دنده

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۸۳ - الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۳)

اوه څلوېښتم لوست

د سَلَمْ بیعه

محمود د غنمو بزګر دی ، دی پیسو ته ضرورت لري ، احمد هغه ته پیسې ورکوي خو له هغه نه (۵۰۰) کیلوګرامه غنم اخلي،اما غنم فعلا وجود نه لري ، مګر دغنمو مقدار او نور ټول مشخصات یې معلوم کړل، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي.

د سلم تعریف:

سلم په لغت کې: تسلیمولو اوسپارلو ته وایي.

او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د آجل[۸۴] مال تبادلې ته وایي.[۸۵]

د سلم بیعې اړوند اصطلاحات:

رب السلم مشتري ته وایي.

مسلَم إلیه بایع ته وایي.

مسلَم فیه مبیعې ته وایي.

راس المال هغه مبلغ ته ویل کیږي چې مخکې بایع ته ورکول کیږي.

د سلم د مشروعیت دلیل:

سلم په کتاب الله ، سنت مطهره، او د امت په اجماع باندې ثابت دی:

دکتاب الله د لیل: {یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذَا تَدَایَنْتُمْ بِدَیْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى فَاكْتُبُوهُ}[۸۶].

"اې مؤمنانو، کله چې دکومې ټاکلې نیټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ، نو هغه ولیکئ".

د سنت مطهره دلیل:

روایت شوی دی چې رسول اللهﷺ (دهرهغه شی له بیعې څخه منعه کړې ده چې له انسان سره موجوده نه وي، خو سلم ته یې اجازه ورکړې ده).[۸۷]

همدارنګه پیغمبر اکرمﷺ فرمایلي دي : که څوک سلم کوي نو باید دجنس اندازه (وزن اویا پیمانه په کې معلومه وي او همدارنګه باید د جنس د تسلیمۍ وخت هم معلوم وي .[۸۸]

۸۴- (هغه مال چې د یوې ټاکلې مودې وروسته په لاس ورشي).

۸۵- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۲۲۹)- مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۳۹۷). ۸۶- {البقرة : ۲۸۲}

۸۷- العنایة شرح الهدایة - (۹ / ۳۸۵). تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۲۵۱

د اجماع دلیل:

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعیت حکمت:

د سلم په روا کولو کې د بایع د حاجت رفع کول په نظر کې نیول شوي دي، او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه وروړي اوپه سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرخوي او لدې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنګه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه ګټه واخلي.

د سلم حکم: دبایع لپاره په ثمنوکې، او د مشتري لپاره په مبیعه کې د ملکیت ثابتیدل دي.

د سلم شرطونه:

د سلم بیعه تر هغه صحت نه پیداکوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي:[۸۹]

۱. جنس به معلوم وي. (چې غنم دی که اوربشې)

۲. نوعه (ډول) به یې معلوم وي. (لکه آبي یا للمي).

۳. صفت به یې معلوم وي.(لکه اعلی او ادنی)

٤. اندازه به یې معلومه وي.

٥. وخت او موده به یې معلومه وي.

٦. د ثمن یا راس المال مقدار اومشخصات باید معلوم وي.

۷. د مال د تسلیمولو ځای ټاکل چې بایع به یې مشتري ته تسلیموي،(مخصوصاً که چیرې جنس داسې شی وي چې دهغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند أحکام:

• سلم پداسې شی کې جائز ندی چې هغه شی د عقد له وخته د ترون ترپای پورې په بازارونو کې پیدا نه شي.

• سلم تر هغه صحت نه پیدا کوي تر څو چې ثمن (یا رأس المال) د عاقدینو تر جدا کیدلو مخکې د بایع له خوا قبض نه شي.

• هر هغه شی کې سلم جائز دی، چې د صفت او اندازی پیژندل یې په دقت سره وکړل شي. او

کوم شی چې د صفت تعین او د اندازی پېژندل يې ممکن نه وي په هغه کې سلم جائز نه دی.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. سلم تعریف کړئ؟

۲. د سلم د مشروعیت حکمت، او دلیل څه دی؟

۳. د سلم شرطونه کوم دي؟

٤. د سلم حکمونه بیان کړئ؟

د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:

۱. مسلم فیه چې د عقد له وخته نیولی د عقد تر پایه په بازارونو کې و موندل شي سلم په کې جواز نه لري(   ).

۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پیدا کوي تر څو چې د عاقدینو د جدا کیدلو نه مخکې بایع ثمن قبض نه کړي.(   ).

کورنۍ دنده

د سلم په هکله یوه مقاله ولیکئ.

اته څلوېښتم لوست

رهن (ګروي)

یوه کس یو بکس په مؤجل ثمن(قرض) واخیست، ولې بایع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په ګروي پرېږدي، کله یې چې پیسې راوړي نو بیا به ورته دهغه ساعت ورکړي دغه صورت د ګروي ګڼل کېږي.

د رهن تعریف:

{رهن په لغت کې}:

د یوه شی حبس اوبندولوته وایي.

{او په اصطلاح کې}:

دیوه شي بندول دي دیوه حق د لاس ته راوړلو لپاره[91]

د رهن دمشروعیت دلیل:

رهن په کتاب الله، سنت نبوي، او اجماع ثابت دی:

د کتاب الله دلیل: الله تعالی فرمایی: {وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ}[92]. " که تاسې د پردیسی په حال کې یي اود سند لیکلو له پاره کوم لیکونکی پیدا نه شو ، نو د شیانو په ګرو اخیستلو معامله وکړئ".

د سنت نبوي دلیل:

له بی بی عایشې رضی الله عنها څخه روایت دی: {رسول الله ﷺ له یو یهودي څخه طعام واخیست، اوهغه ته یې د اوسپنی زغره په ګرو ورکړه}.[93]

د رهن د مشروعیت حکمت:

د رهن د روا والي حکمت ډیور کره کول، له هیریدلو، انکار، د پوروړي د افلاس (ناداری) څخه د قرض ورکوونکي د مال ساتنه، ځان ته اطمینان پیداکول، او د پور د ژر ورکولو لپاره د پوروړي هڅول دي.[94]

راهن: د مرهون اصلي مالک ته ویل کیږي.

۹۱- رد المحتار - (ج ۲۷ / ص ۲۹۱)- العناية - (ج ۱۴ / ص ۴۴۷)- مجمع الانهر - (ج ۸ / ص ۳۱۰)
۹۲ - [البقرة : ۲۸۳] . ۹۳- {بخاری اومسلم روایت کړی}.
۹۴ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۵)

مرتهن:

هغه چا ته ویل کیږي چې مرهونه ورسره ګرو (بندي) وي.

مرهون یا مرهونه یا رهن:

هغه شي ته ویل کیږي چې په ګرو ورکول کیږي.

د رهن حکم:

د پورد پرې کیدو تروخته مرتهن د مرهون د حبس اوساتنې واک لري.[95]

د رهن رکن:

دګروی رکن ایجاب اوقبول دي، کوم چې دراهن او مرتهن تر منځ ترسره کیږي، لکه نور عقود اوترونونه. نو رهن په ایجاب اوقبول ترسره کیږي، او په قبض کولوسره بشپړیږي.[96]

د رهن د صحت شرطونه:

۱.مرتهن باید د قبض کولو اهلیت ولري، یعنې عاقل وي.

۲.د (مرهونې) قبض به د راهن په اجازه ترسره کیږي.

۳.مرهونه باید مشاعه (شریکه) نه وي .ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحیح نه دي.

د رهن احکام:

۱.مرتهن دا حق لري چې له راهن څخه خپل پور وغواړي، او په همدې خبره یې بندي کړي.

۲.که چیرې راهن(اصلي مالک) د مرتهن له اجازې پرته رهن خرڅ کړي دغه بیعه د مرتهن تر اجازې پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بیا د ده بیعه صحت پیداکوي، همدارنګه که راهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بیا هم بیعه صحت پیداکوي.

۳.که چیرې راهن (اصلي مالک) مړ شي، نو د ده ورثه دې مرهون خرڅ کړي، او د ده پور دې ورباندې پرې کړي.[97]

دودیزه ګروي (بیع الوفاء):

په دې بیعه کې داسې شرط ایښودل کیږي چې: بایع حق لري هر کله چې وغواړي ثمن مشتري ته بیرته ورکړي او مبیعه ترېنه واخلي.

دغه بیعه خلک د دې لپاره کوي چې دګروی څخه د استفادې لپاره یوه لاره جوړه کړي.

ځکه تر څو چې بایع د مشتري پور نه وي پرې کړی، مشتري (مرتهن) د مبیعې (ګرو شوي مال) څخه بلاعوضه ګټه اخلې.

یوه ډله د فقهاوو دغه بیعه جایزه بولي.

۹۵- بدائع الصنائع في ترتیب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۴)

۹۶- العنایة شرح الهدایة - (ج ۱۴ / ص ۴۴۸)- الفقه الأسلامي و ادلته - (ج ۶ / ص ۶۴)

۹۷- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

فعالیت

دودیزه ګروي (بیع الوفاء) له شرعي ګروۍ سره مقایسه او تمثیل کړئ.

ارزونه

آ-لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱.رهن لغةً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲.د رهن حکم څه دی؟

۳.د مشروعیت حکمت، او دلیل یې ذکر کړئ.

٤.رکن یې څه دی؟

۵.د صحت شرطونه یې ووایاست.

ب.د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:

۱- د رهن د قبض لپاره اهلیت شرط نه دی( ).

۲- د رهن قبضول به د راهن په اجازه ترسره کیږي( ).

کورنۍ دنده

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکئ؟

۹۸ - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۴۷۴)- العنایة شرح الهدایة - (ج ۱۳ / ص ۱۵۶)

نهه څلوېښتم لوست

اجاره

احمد یو موټر ته ضرورت درلود، خو ده د موټر د اخیستلو توان نه درلود، نو ده له یوه شرکت سره قرارداد وکړ چې هره ورځ به دهغه شرکت په موټر کې خپلې وظیفې ته ځي، اوپه مقابل کې به دمیاشتې (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره ګڼل کېږي.

د اجارې تعریف:

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی د(اجرت) یعنی: مزد او د کار عوض ته وایي.

په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د یو شخص او یا د یو شي نه ګټه اخیستلو ته اجاره وایي.[۹۹]

د مشروعیت دلیل یې:

د سنت دلیل: رسول الله ﷺ فرمایي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې یې وچې شي خپله مزدوري ورکړئ.))[۱۰۰]

د اجماع دلیل:

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعیت حکمت یې:

اجاره ددې لپاره روا شوې ده چې د خلکو اړتیاوې وربانديې پوره شي، ځکه هر یو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتیا لري.

مستاجِـر:

(د جیم په کسرې سره)هغه څوک دی چې د پیسو په مقابل کې ګټه تر لاسه کوي.

اجیر: هغه څوک دی چې پیسې اخلي او مقابل لوری ته کار کوي او ګټه ورته رسوي.

حکم یې:

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکیت ثابتیږي، او په ثمنو کې د اجیر ملکیت ثابتیږي.[۱۰۱]

۹۹- درر الحکام شرح غرر الاحکام - (ج ۷ / ص ۴۵)

۱۰۰- سنن کبری –بیهقی ۶/۱۲۱

۱۰۱- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۴ / ص ۳۳۷)

ركن يې:

د اجارې رکن ايجاب اوقبول دی، پداسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړي.[102]

د اجيرانو ډولونه:

۱- مشترک اجير . ۲- خاص اجير.

مشترک اجير :

هغه څوک دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کيږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنگ ورکونکی، او دوبي (جامه مينځونکی).

خاص اجير:

هغه څوک دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسليمولو د اجورې مستحق گرځي، اگر که کار ورڅخه وا نه خيستل شي، لکه يو څوک چې د يوې مياشتې کار لپاره په اجوره نيول شوی وي. البته که کار يې نه کاوه او يا په کار نه پوهيده نوبيا دې دشرطنامی مطابق عقد ورسره فسخه کيږي.[103]

د اجارې د صحت شرطونه:

۱. د ترون دواړو اړخه بايد پرې رضايت ولري.

۲. معقود عليه (گټه او منفعت چې اتفاق ورباندې شوی) بايد معلوم وي، څو د شخړو مانع وگرځي.

۳. معقود عليه به حقيقتاً او شرعاً د تسيميدلو وړ شی وي، او خاوند به يې د تسليميدلو وس لري، نو د داسې يو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسليمېدل حقيقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تښتيدلي اوښ اجاره کول.

٤. کومه گټه چې په هغې ترون شوې وي، هغه به شرعاً رواگټه وي.

٥. اجوره به معلومه وي.

فعاليت

اعاره له اجارې سره څه توپير لري؟ د استاذ په مرسته يې ځواب ورکړئ .

۱۰۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

۱۰۳- البحر الرائق - (۷ / ۳۰۰).

احکام:

۱.کوم شی چی په بیعه کې ثمن کیدلای شي، هغه په اجارې کې اجوره کیدلای شي.
۲.د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره لدې چې د ګټې اخیستلو هدف یې څرګند نه وي.
۳.د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دی خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کیږي تر څو چې د کښت نوعیت روښانه نه کړای شي او یا په پیل کې دا وواییې چې هر څه چې زړه مې وغواړي هغه به کرم.
۴.د سپرلی او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.[104]

فعالیت

د اجارې مختلف صورتونه بیان کړئ

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:
۱.اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟
۲.د اجارې د مشروعیت دلیل، او حکمت څه دی؟
۳.د اجارې حکم څه دی؟
ب.د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗)نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:
۱.په اجاره کې باید د ترون دواړه اړخه رضایت ولري ( ).
۲.معقود علیه چې هغه منفعت او ګټه ده باید معلومه وي ( ).

کورنی دنده

د دې لوست عمده ټکي ولیکئ؟

۱۰۴- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۴۷)- درر الحکام شرح مجلة الاحکام - (۱ / ۳۷۳)